

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:ten under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—8 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1956) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

I 1955 års statsverksproposition uppskattades medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag under budgetåret 1954/55 till ca 1 003 milj. kr. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna begränsades emellertid, som tabell 1 visar, till ca 897 milj. kr. och underskredo sålunda de beräknade utgifterna med ca 106 milj. kr.

Tabell 1

	Ingående behållning	Budgetåret 1954/55			Utgående behållning
		Anvisade anslag	Medelsförbrukning beräknad i prop. 1/1955	faktisk	
<i>Rambegränsade investeringar</i>					
Postverket	4,2	11,1	12,8	9,7	5,6
Televerket	72,4	206,6	249,0	248,4	30,5
Statens järnvägar	80,8	290,8	325,0	273,5	98,1
Vattenfallsverket	76,6	346,5	367,0	335,4	86,4
Luftfartsverket	2,9	7,0	8,0	6,0	3,9
Förrådsfonden	7,1	33,6	35,0	20,8	19,9
Summa	244,0	895,6	996,8	893,8	244,4
<i>Övriga investeringar</i>					
Postverket	1,2	1,7	2,0	2,0	0,9
Statens järnvägar	4,3	—	1,6	0,3	4,0
Förrådsfonden	—	3,0	3,0	1,0	2,0
Summa	5,5	4,7	6,6	3,3	6,9
Totalsumma	249,5	900,3	1 003,4	897,1	251,3

Såsom framgår av tabellen falla de största avvikelserna på de ramreglerade investeringarna för statens järnvägar (— 51,5 milj. kr.), vattenfallsverket (— 31,6 milj. kr.) och förrådsfonden (— 14,2 milj. kr.). För statens järnvägar och förrådsfonden har den lägre medelförbrukningen förklarats till väsentlig del bero på det genom kungörelsen 1954: 745 införda beställningsstoppet, och för förstnämnda verk även på leveransförseningar och byggnadsregleringen. I fråga om vattenfallsverket orsakas underskridandet av en rad olika omständigheter, främst fördröjda ersättningsbetalningar för mark- och fiskeskador m. m., förskjutna inköp, leveransförseningar och försenad fakturering m. m.

Den sålunda uppkomna differensen mellan den beräknade och faktiska belastningen på investeringsanslagen förklarar även, att anslagsbehållningarna icke nedbringats på sätt som förutsatts i 1955 års statsverksproposition utan totalt hållit sig i stort sett oförändrade.

Beträffande investeringsverksamheten under *budgetåret 1955/56* framstod det med nödvändighet att som ett led i en ekonomisk politik för bevarandet av den samhällsekonomiska balansen begränsa också den offentliga investeringsverksamheten och den del därav, för vilken kommunikationsverken svarade. I enlighet härmed förordades en sänkning av verkens totala investeringsanslag, varvid den ramreglerade medelförbrukningen skulle få uppgå till högst 929,4 milj. kr. och övrig medelförbrukning till 1,6 milj. kr. Hur dessa belopp fördelades på de olika verken framgår av första kolumnen i tabell 2. I tabellen redovisas även den medelförbrukning, som verken beräknat i samband med *petita* för budgetåret 1956/57, och vidare de ändringar, som föredragandena ansett motiverade.

Tabell 2

	Medelförbrukning 1955/1956		
	Beräknat i prop. 1/1955	Verkens förslag hösten 1955	Förordat av föredragandena
	miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	11,4	11,4	11,1
Televerket	239,0	254,3	245,0
Statens järnvägar	302,0	314,8	300,0
Vattenfallsverket	337,0	337,0	335,0
Luftfartsverket	7,0	7,0	7,0
Förrådsfonden	33,0	33,0	33,0
	Summa 929,4	957,5	931,1
<i>Övriga investeringar</i>			
Postverket	1,4	1,4	1,4
Statens järnvägar	0,2	1,7	1,7
Vattenfallsverket	—	5,0	—
Förrådsfonden	—	2,0	2,0
	Summa 1,6	10,1	5,1
	Totalsumma 931,0	967,6	936,2

Tele- och järnvägsstyrelserna ha i samband med sina petita för budgetåret 1956/57 räknat med en utökning av de för innevarande budgetår fastställda investeringsramarna. Telestyrelsen har sålunda under åberopande av den allmänna pris- och lönestegringen, hemställt om en höjning av investeringsramen till 254,3 (+ 15,3) milj. kr. Vid bifall härtill skulle investeringsverksamheten volymmässigt sett få en omfattning, som ungefärligen skulle motsvara den fastställda ramen vid oförändrat penningvärde. Samtidigt har styrelsen äskat 13,25 milj. kr. på tilläggsstat för att täcka medelsförbrukningen vid förutsatt ram. Järnvägsstyrelsen har räknat med en medelsförbrukning om 314,8 (+ 12,8) milj. kr. som en följd av dels underskridande för budgetåret 1954/55 och dels inträffade prisstegringar. Styrelsen har emellertid icke nu gjort någon hemställan om utökning av ramen, utan endast förbehållit sig att återkomma med ett yrkande framdeles, när investeringsverksamheten under budgetåret kan något säkrare bedömas.

Vad angår de icke ramreglerade investeringarna har vattenfallsstyrelsen hemställt om 5 milj. kr. på tilläggsstat för inköp av mark till en ny förvaltningsbyggnad.

Kungl. Maj:t har ansett, att den krympning av affärsverkens investeringsvolym, som den inträdda höjda kostnadsnivån medför, i stort sett måste accepteras på grund av det samhällsekonomiska läget. I fråga om televerket har dock en höjning av investeringsramen till 245 (+ 6) milj. kr. ansetts nödvändig. Den ökade medelsförbrukningen bedömes kunna täckas med tillgängliga medel på dispositionsanslaget, varför någon särskild medelsanvisning på tilläggsstat ej skulle erfordras. Investeringsramarna för statens järnvägar och vattenfallsverket ha däremot ansetts böra sänkas med 2 milj. kr. för ettvar av dessa verk och postverkets ram med 0,3 milj. kr. De ram begränsade investeringarna skulle sålunda totalt öka från 929,4 till 931,1 milj. kr.

Till förslaget om ny förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen har departementschefen förklarat sig icke ännu beredd taga ställning. Slutligen har medelsförbrukningen utanför ramregleringen beräknats uppgå till 5,1 milj. kr., varför den totala medelsförbrukningen skulle bli (931,1 + 5,1) 936,2 milj. kr.

För budgetåret 1956/57 ha verksstyrelserna räknat med att investeringsutgifterna skola komma att uppgå till ca 1 051 milj. kr., vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en stegring av investeringsutgifterna med ca 115 milj. kr. Beloppet är ett saldo av en ökning av utgifterna på de ramreglerade anslagen med ca 116 milj. kr. och en minskning på övriga anslag med ca 1 milj. kr. Av ökningen i förhållande till den nu förordade ramen för löpande budgetår falla i runda tal 82 milj. kr. på televerket, 14 milj. kr. på statens järnvägar, 19 milj. kr. på vattenfallsverket och 1 milj. kr. på förrådsfonden. Generalpoststyrelsen och luftfartsstyrelsen ha räknat med oförändrade investeringsutgifter.

I fråga om investeringsplanen för nästa budgetår anför *departementschefen* följande.

Vid den prövning av verksstyrelsernas äskanden, som verkställt inom kommunikationsdepartementet, har en höjning av den totala ramen för kommunikationsverkens investeringar framstått som i och för sig angelägen. Redan för att inhämta den eftersläpning, som av olika orsaker uppstått under budgetåret 1954/55 genom att det för sagda budgetår fastställda investeringstaket icke uppnåddes, och för att kompensera de prisstegringar, som ägt rum sedan fjolårets statsverksproposition avlämnades, kunde en total investeringsram som närmar sig den av verksstyrelserna äskade te sig motiverad. Därtill kommer att, bl. a. på grund av den tekniska utvecklingen och den allmänna välstandsökningen, för varje år ökade krav ställs på kommunikationsverken från deras kunders sida. Dessa krav kan för närvarande icke tillgodoses i den omfattning, som vore önskvärd. För televerkets del kännetecknas läget av ett ökande antal abonnenter, som icke kan få telefon inkopplad inom rimlig tid, samt långa väntetider för telefonsamtal på vissa linjer. Statens järnvägar besväras av kvantitetsmässig brist på godsvagnar, kvalitetsmässiga brister i personvagnsbeståndet samt tidvis återkommande störningar i tågföringen, till stor del orsakade av bristande kapacitet hos vissa bansträckor och bangårdar. För vattenfallsverket gäller, att förbrukningen av elkraft synes öka i en takt, som icke tidigare förutsetts, till följd varav en oförmånlig situation för kraftförsörjningen i landet kan väntas föreligga för en följd av år framöver. De aktuella investeringarna har därjämte i allmänhet en hög räntabilitet, vilket gör dem angelägna ur företagsekonomisk synpunkt. Den överfulla sysselsättningen, det ansträngda läget på kapitalmarknaden och över huvud det rådande inflationstrycket manar emellertid till sträng återhållsamhet vid ianspråktagande av landets produktiva resurser. Den restriktiva ekonomiska politik, som ansetts böra läggas till grund för 1956 års finansplan, måste få återverkningar även på kommunikationsverkens investeringar. En nedskärning i förhållande till de för innevarande budgetår förutsatta ramarna har därför eftersträfvats. Den begränsning av totalramen, som därvid visat sig möjlig, har emellertid uppvägs av att ett preliminärt beräknat belopp om 25 milj. kr. upptagits för utbyggnad av en storflygplats inom Stockholmsområdet. Anslagsäskandena för nästa budgetår har därigenom kommit att baseras på en jämfört med innevarande budgetår i stort sett oförändrad totalram.

Nedpressningen av totalramen för de mera reguljära investeringarna har fallit ut olika på de skilda verken. Då för televerkets del en inskränkning av investeringarna skulle — såsom antytts i det föregående — medföra särskilda svårigheter för verket, har en investeringsverksamhet, som till sin omfattning närmar sig den i fjolårets statsverksproposition för innevarande budgetår förutsatta, ansetts önskvärd. Televerkets investeringar har sålunda befunnits böra uppräknas till 250 milj. kr. Beträffande vattenfallsverket har med hänsyn till det ogynnsamma kraftförsörjningsläget endast sådana beskärningar av äskandena kunnat göras, som icke i någon nämnvärd grad påverkar det av vattenfallsstyrelsen föreslagna programmet för utbyggnad av produktionskapaciteten. Med utgångspunkt härifrån har vattenfallsverkets ram upptagits till 326 milj. kr., d. v. s. en minskning med 9 milj. kr. i förhållande till den för innevarande budgetår förutsatta ramen. I övrigt föreslås följande minskningar, nämligen för postverket med 3 milj. kr., för statens järnvägar med 13 milj. kr., för luftfartsverkets reguljära investeringar

med 1 milj. kr. och för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond med 2 milj. kr.

Vid sidan av investeringsramarna har ett preliminärt belopp om 2 milj. kr. tagits upp för förberedelsearbeten till en ämbetsbyggnad åt vattenfallsstyrelsen.

Den sålunda för budgetåret 1956/57 förordade investeringsverksamheten framgår av tabell 3.

Tabell 3

	1955/56 Förordad av föredragan- dena	1956/57 Verkens förslag	1956/57 Förordad av föredragan- dena
	Miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	11,1	11,4	8,0
Televerket	245,0	326,8	250,0
Statens järnvägar	300,0	313,8	287,0
Vattenfallsverket	335,0	353,8	326,0
Luftfartsverket	7,0	7,0	31,0
Förrådsfonden	33,0	34,0	31,0
	Summa	931,1	1 046,8
			933,0
<i>Övriga investeringar</i>			
Postverket	1,4	—	—
Statens järnvägar	1,7	0,3	0,3
Vattenfallsverket	—	2,0	2,0
Förrådsfonden	2,0	2,0	—
	Summa	5,1	4,3
			2,3
	Totalsumma	936,2	1 051,1
			935,3

Av tabellen framgår, att de ramreglerade investeringarna ökar i förhållande till de för innevarande budgetår förordade från ca 931,1 till 933 milj. kr., medan de icke ram begränsade minskar från 5,1 till 2,3 milj. kr. Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle därmed för nästa budgetår uppgå till 935,3 milj. kr., att jämföras med 936,2 för innevarande budgetår.

Beträffande den närmare innebörden av de olika verksstyrelsernas och föredragandenas förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet samt medelsbehov och medelsförbrukning för budgetåret 1956/57 i förhållande till innevarande budgetår torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 1—8) och till efterföljande tablå.

	Investerings- utgifter	Av verken planerade investerings- utgifter		Av föredra- gandena be- räknade in- vesterings- utgifter		Re- serva- tionen den 30/6 1955	An- slag	För- slag	Beräk- nade reser- vation- er den 30/6 1957
	1954/55	1955/56	1956/57	1955/56	1956/57	1955	1955/56	1956/57	1957
<i>Ramreglerade investe- ringar.</i>									
Postverket	9,7	11,4	11,4	11,1	8,0	5,6	10,5	4,6	1,6
Televerket	248,4	254,3	326,8	245,0	250,0	30,5	220,4	255,0	10,9
Statens järnvägar ..	273,5	314,8	313,8	300,0	287,0	98,1	266,7	234,3	12,1
Vattenfallsverket ..	335,4	337,0	353,8	335,0	326,0	86,4	306,5	294,0	25,9
Luftfartsverket	6,0	7,0	7,0	7,0	31,0	3,9	6,7	29,0	1,6
Förrädsfonden	20,8	33,0	34,0	33,0	31,0	19,9	29,7	16,8	2,4
	893,8	957,5	1 046,8	931,1	933,0	244,4	840,5	833,7	54,5
<i>Övriga investeringar</i>									
Postverket	2,0	1,4	—	1,4	—	0,9	1,4	—	0,9
Statens järnvägar ..	0,3	1,7	0,3	1,7	0,3	4,0	—	—	—
Vattenfallsverket ..	—	5,0	2,0	—	2,0	—	—	2,0	—
Förrädsfonden	1,0	2,0	2,0	2,0	—	2,0	—	—	—
	3,3	10,1	4,3	5,1	2,3	6,9	1,4	2,0	0,9
Totalsumma	897,1	967,6	1 051,1	936,2	935,3	251,3	841,9	835,7	55,4

Anslagsbehållningarna per den 30 juni 1955 uppgick till ca 251 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, ca 842 milj. kr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 1 093 milj. kr. Med nu föreslagna investeringsramar och med förutsatt ianspråktagande av de anslag, som icke innefattas i ramregleringen, kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 936 milj. kr. De vid budgetårets slut förefintliga reservationerna kommer därmed att utgöra ca 157 milj. kr., varav 2 milj. kr. beräknas komma att indragas.

De för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppen avser att jämte reservationerna från nu löpande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge vissa marginaler. Den förordade totala anslagsanvisningen, inklusive anslag utanför ramregleringen, uppgår till ca 836 milj. kr. Tillsammans med de beräknade till budgetåret ingående reservationerna kommer den under detta tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 991 milj. kr. Då medelsförbrukningen beräknas till ca 935 milj. kr., utgör anslagsreserven ca 56 milj. kr.

Utskottet. I 1955 års statsverksproposition förutsattes, att medelsförbrukningen under kommunikationsverkens kapitalfonder budgetåret 1954/55 skulle komma att uppgå till sammanlagt ca 1 003 milj. kr. Av den i årets statsverksproposition lämnade redogörelsen framgår, att detta program dock icke helt kunnat förverkligas utan att de faktiska investeringsutgifterna

understigit de beräknade med ca 106 milj. kr. De största avvikelserna från programmet förete statens järnvägar med 51,5 milj. kr., statens vattenfallsverk med 31,6 milj. kr. samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond med 14,2 milj. kr.

Delvis under hänvisning härtill har järnvägsstyrelsen räknat med en viss utvidgning av den för statens järnvägars investeringsverksamhet under innevarande budgetår fastställda ramen, vilket ansetts motiverat även på grund av inträffade prisstegringar. Sistnämnda omständighet har åberopats jämväl av telestyrelsen såsom skäl för en i förhållande till gällande investeringsplan utökad medelsförbrukning. Med hänsyn till allttjämt existerande spänningar i samhällsekonomin måste emellertid enligt departementschefens mening den krympning av affärsverkens investeringsvolym som den högre kostnadsnivån medfört i stort sett accepteras. Av speciella orsaker har det dock befunnits nödvändigt att låta televerkets investeringsutgifter stiga med 6 milj. kr., för vilket ändamål redan nu tillgängliga medel å verkets dispositionsanslag skulle tagas i anspråk. Å andra sidan har det syntts departementschefen lämpligt, att den ramreglerade medelsförbrukningen under postverkets, statens järnvägars och vattenfallsverkets fonder begränsas med sammanlagt 4,3 milj. kr. En merbelastning av 3,5 milj. kr. väntas vidare komma att uppstå på de anslag för vilka särskilda ramar icke blivit fastställda. Kommunikationsverkens totala investeringsutgifter under innevarande budgetår, vilka i 1955 års statsverksproposition beräknades till ett belopp av 931,0 milj. kr., skulle således enligt det nu framlagda förslaget komma att öka med 5,2 till 936,2 milj. kr.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår ha vederbörande verksstyrelser ansett sig böra utgå från en sammanlagd investeringsvolym av 1 051,1 milj. kr. Härav avse 1 046,8 milj. kr. ramreglerade investeringar, innebärande i förhållande till de för innevarande budgetår nu föreliggande beräkningarna en ökning med 115,7 milj. kr. Sistnämnda belopp fördelar sig med 81,8 milj. kr. på televerket, med 18,8 milj. kr. på vattenfallsverket, med 13,8 milj. kr. på statens järnvägar, med 1,0 milj. kr. på förrådsfonden och med 0,3 milj. kr. på postverket. För de icke ramreglerade investeringarna å andra sidan har förutsatts en nedgång från 5,1 till 4,3 milj. kr.

Vid den prövning av verksstyrelsernas äskanden som skett inom kommunikationsdepartementet har, enligt vad som anföres i statsverkspropositionen, en vidgning av den totala ramen för kommunikationsverkens investeringar framstått som i och för sig angelägen. Departementschefen har härutinnan särskilt hänvisat till fyra olika omständigheter, nämligen dels till den eftersläpning som uppstått under budgetåret 1954/55 genom att det för sagda budgetår fastställda investeringstaket icke uppnåddes, dels till de prisstegringar som ägt rum sedan fjolårets statsverksproposition avlämnades, dels till de för varje år ökade krav som ställas på kommunikationsverken

från allmänhetens sida men som för närvarande icke kunna tillgodoses i önskvärd omfattning, dels ock till de föreslagna investeringarnas höga räntabilitet. Samtidigt har emellertid erinrats om att den överfulla sysselsättningen, det ansträngda läget på kapitalmarknaden och över huvud det rådande inflationstrycket mana till sträng återhållsamhet vid ianspråktagandet av landets produktiva resurser. I överensstämmelse med den restriktiva politik som ansetts böra läggas till grund för 1956 års finansplan har därför en nedskärning av kommunikationsverkens investeringar i förhållande till de för innevarande budgetår förutsatta ramarna eftersträfvats.

De överväganden som sålunda verkstälts ha resulterat i att den ramreglerade investeringsverksamheten befunnits böra begränsas med inalles 23,1 milj. kr. Beloppet utgör ett saldo mellan å ena sidan de minskningar som föreslagits för vissa verk, nämligen för statens järnvägar med 13,0 milj. kr., för vattenfallsverket med 9,0 milj. kr., för postverket med 3,1 milj. kr., för förrådsfonden med 2,0 milj. kr. och för luftfartsverket med 1,0 milj. kr. samt å andra sidan den ökning av medelsförbrukningen under televerkets fond med 5,0 milj. kr. som av speciella skäl ansetts önskvärd. Den ovan nämnda krympningen av kommunikationsverkens totalram med 23,1 milj. kr. har emellertid formellt uppvägs av att ett preliminärt beräknat belopp av 25,0 milj. kr. upptagits för utbyggnad av en storflygplats inom stockholmsområdet. Då övriga investeringsutgifter synts kunna nedbringas med 2,8 milj. kr., innebär således den föreliggande planen att den sammanlagda medelsförbrukningen under kommunikationsverkens kapitalfonder nästa budgetår skulle komma att obetydligt nedgå eller från 936,2 till 935,3 milj. kr. För finansiering av detta program ha av Kungl. Maj:t äskats anslag till sådana belopp, att de jämte förutsedda behållningar motsvara den för respektive utgiftsändamål föreslagna medelsförbrukningen.

I likhet med departementschefen finner utskottet vägande skäl kunna åberopas för en utökning av den av kommunikationsverken bedrivna investeringsverksamheten. Utskottet vill för sin del särskilt erinra om den eftersläpning som uppstått på förevarande område genom att statsmakterna under en lång följd av år ansett sig böra mer eller mindre frångå de av vederbörande verksstyrelser framlagda utbyggnadsplanerna. De därigenom uppdämnda behoven ha efter hand blivit så omfattande, att i vissa fall en faktisk bristsituation uppstått. Att inom överskådlig tid avhjälpa dessa brister och i övrigt vidtaga ur rationaliseringssynpunkt erforderliga åtgärder erbjuder självfallet stora svårigheter, därest icke investeringstakten kan väsentligen stegras. Med hänsyn härtill hade det enligt utskottets mening varit i hög grad önskvärdt, om verksstyrelsernas investeringsäskanden kunnat tillgodoses. Det är å andra sidan uppenbart, att förevarande spörsmål måste bedömas mot bakgrunden av de allmänna utvecklingstendenser som göra sig gällande inom samhällsekonomin. Läget härutinnan kännetecknas alltjämt av starka spänningar av utpräglad inflatorisk karaktär. Den återhållsamhet som påkallas härav måste självfallet gälla även den statliga investeringsverksamheten. Utskottet anser sig därför böra godtaga Kungl.

Departementschefen erinrar, att han i sitt uttalande rörande investeringsplan för kommunikationsverken räknat med en medelsförbrukning på postverkets investeringsanslag under nästa budgetår av 8,0 milj. kr. Beträffande fördelningen av sagda belopp på de viktigaste anslagsändamålen får utskottet hänvisa till en på s. 19 i propositionen intagen tabell. I övrigt anför departementschefen följande.

Enligt den ändrade investeringsplanen för Posthus m. m. avser styrelsen att under nästa budgetår starta posthusbyggena i Arvika, Boden och Kålltorp samt tillbyggnaden av industrialanläggningen i Ulvsunda. Samtliga dessa byggnadsföretag har tidigare i princip godkänts av statsmakterna. Statens sakrevision, som för närvarande företager en granskning av postens byggnadsverksamhet, har ansett ytterligare utredningar rörande de nyssnämnda företagen erforderliga men likväl icke velat motsätta sig, att medel för nästa budgetår anvisas för anläggningarna i Kålltorp och Ulvsunda. Vad däremot angår posthusen i Arvika och Boden innesluter förslagen härutinnan enligt sakrevisionen så många osäkra faktorer, att anledning saknas att räkna med att dessa företag kan påbörjas under nästa budgetår.

För egen del vill jag förorda, att inom det begränsade investeringsutrymme, som för nästa budgetår kan komma postverket till del, medel i enlighet med sakrevisionens förslag endast beräknas för — utöver pågående företag och posthuset i Stenungsund, vilket ansetts kunna påbörjas innevarande budgetår — byggnaderna i Kålltorp och Ulvsunda. Det torde därvid få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till de ännu icke påbörjade båda företagens definitiva utformning. Posthusen i Arvika och Boden bör tills vidare utgå ur investeringsplanen. Ett definitivt ställningstagande till dessa företag torde få anstå, tills sakrevisionen framlagt sin slutliga rapport om förenämnda granskning av postens byggnadsverksamhet.

Beträffande industrialanläggningen i Ulvsunda redovisades i fjolårets statsverksproposition, att arbetsmarknadsstyrelsen ifrågasatt lokalisering av anläggningen helt eller delvis till annan ort än Stockholm. Sagda styrelse har emellertid numera, efter att ha tagit del av generalpoststyrelsens skäl för den föreslagna lokaliseringen till Ulvsunda, förklarat sig ej vilja motsätta sig generalpoststyrelsens förslag i detta hänseende. Jag ansluter mig till denna ståndpunkt.

Medelsförbrukningen under rubriken Posthus m. m. beräknar jag vid bifall till vad jag nu anfört på följande sätt för innevarande och nästa budgetår.

	1955/56	1956/57
	Tusental kronor	
Äldre företag	3 890	700
Posthus i Stenungsund	410	100
» » Kålltorp	—	400
Industrialanläggning i Ulvsunda	—	900
Summa	4 300	2 100

De övriga begränsningar, som ansetts nödvändiga för att postverkets investeringar skall kunna hållas inom den förordade ramen för nästa budgetår, har fördelats med 100 000 kr. på anslaget till Anskaffning av automobiler m. m. och 300 000 kr. på anslaget till Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen.

I investeringsplanen för diligensstrafikens garage- och verkstadsbyggnad-

der redovisades i förra årets statsverksproposition såsom ett nytt företag garage och revisionsverkstad i Lycksele. Totalkostnaden beräknades därvid preliminärt till 2 840 000 kr. Efter en sedermera företagen omarbetning av ritningarna för byggnadsföretaget har de beräknade kostnaderna reducerats till 2 535 000 kr. Även för den tidigare beslutade garagebyggnaden i Åsele har ritningarna omarbetats i kostnadsreducerande syfte. Den beräknade byggnadskostnaden har därigenom gått ned från 1 050 000 kr. till 700 000 kr. Styrelsens beräkningar av medelsförbrukningen för dessa anläggningar föranleder ingen erinran från min sida.

Anslagsbeloppen för nästa budgetår har bestämts med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen jämte beräknad ingående behållning på de olika anslagen. Anslaget till Posthus m. m. har därvid kunnat uppföras med endast ett formellt belopp. För att möjliggöra en viss rörlighet inom totalramen har en anslagsreserv upptagits under dispositionsanslaget. De av mig förordade anslagen uppgår totalt till 4,6 milj. kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Mannerskantz* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Svensson* i Krokstorp (II: 366), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 avslå förslaget om investeringsanslag med 900 000 kr. till förvärv av billinjer åt postverket.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen I: 70.

Utskottet. Statens sakrevision har i utlåtande över generalpoststyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 och i anslutning till en inom revisionen pågående granskning av postverkets byggnadsverksamhet förklarat ytterligare utredningar erforderliga rörande vissa i styrelsens tidigare investeringsplaner upptagna men ännu ej påbörjade posthusanläggningar. Med anledning härav har styrelsen framlagt ett nytt investeringsprogram, innebärande att den av styrelsen för såväl innevarande som nästkommande budgetår förutsatta totala medelsförbrukningsramen om 11,4 milj. kr. reduceras till 11,1 milj. kr. respektive 10,1 milj. kr. Styrelsen har därvid avsett att låta påbörja byggandet av de redan beslutade posthusen i Arvika, Boden och Kålltorp samt tillbyggnaden av industrianläggningen i Ulvsunda.

Enligt departementschefens mening bör dock medelsförbrukningen på postverkets investeringsanslag under nästa budgetår maximeras till totalt 8,0 milj. kr. För ernående av den sålunda föreslagna investeringsbegränsningen förordar departementschefen en minskning av följande utgifter, nämligen för posthusbyggnader med 1,7 milj. kr., för anskaffning av automobiler m. m. med 0,1 milj. kr. och för anskaffning av bilmateriel för diligenstrafiken med 0,3 milj. kr. Reduceringen beträffande posthusbyggnaderna innebär att medel — förutom för pågående företag och posthuset i Stenungsund, vilket avses skola påbörjas innevarande budgetår — beräknas endast för anläggningarna i Kålltorp och Ulvsunda. I anslutning härtill omnämnes i statsverkspropositionen att arbetsmarknadsstyrelsen, som tidigare ifrågasatt lo-

kalisering av sistnämnda anläggning helt eller delvis till annan ort än Stockholm, numera förklarar sig ej vilja motsätta sig generalpoststyrelsens förslag om bibehållen lokalisering till Ulvsunda. Departementschefen, som även uttalat sin anslutning härtill, förutsätter beträffande de båda förutnämnda företagens definitiva utformning att det får ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning härtill. Slutligen anmäles att efter verkställda omarbetningar av ritningarna vissa kostnadsbesparingar beräknas uppstå beträffande de tidigare beslutade garage- och verkstadsbyggnaderna i Lycksele och Åsele.

Utskottet har under nästföregående punkt anmält, att utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag om en begränsning till 8,0 milj. kr. av postverkets egentliga investeringsutgifter för nästa budgetår. Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat rörande fördelningen av nämnda investeringssumma på olika utgiftsändamål har ej heller givit utskottet anledning till erinran. Departementschefens anslagsberäkningar anser sig utskottet jämväl böra godtaga, varav följer att det i de båda likalydande motionerna I: 70 och II: 366 framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts äskande i vad avser anslaget till förvärv av billinjer ej kan biträdas av utskottet. I denna fråga vill utskottet vidare anföra följande.

Såsom utskottet senast vid föregående års riksdag erinrade om i anslutning till behandlingen av då väckta motioner av principiellt samma innebörd som här ifrågakarande motioner är postverkets syfte med förvärv av enskild linjetrafik att inom de områden, där postdiligenstrafik bedrivs, söka ordna trafiken på ett i möjligaste mån rationellt och ekonomiskt försvarbart sätt med samtidigt beaktande av befolkningens önskemål om goda kommunikationer i fråga om såväl den postala servicen som befordran av resande och gods. Det torde därför vara ett allmänt intresse att postverkets möjligheter härtill icke beskäras, särskilt med hänsyn till att ifrågakarande linjer äro att betrakta som s. k. kulturlinjer med svagt trafikunderlag. Något ändrat ställningstagande från riksdagens sida i denna fråga synes följaktligen icke vara motiverat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Posthus m. m.	1 000 kr.
2. Inköp av fastigheter	300 000 »
3. Anskaffning av automobiler m. m.	1 100 000 »
4. Garagebyggnader m. m.	200 000 »
5. Anskaffning av bilmateriel för diligenströrelsen	1 100 000 »
6. Postverkets dispositionsanslag	1 000 000 » ;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 70 och II: 366, i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1956/57 under postverkets fond anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kr.

Televerket

3:o) **Televerkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 22—50) dels föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 254 970 000 kr., dels ock berett riksdagen tillfälle att avge yttrande i anledning av ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till organisation av samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst (SOS-organisationen).

I skrivelse den 31 augusti 1955 har *telestyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1956/57. Styrelsen har därjämte i en särskild skrivelse nämnda dag gjort framställning om vissa medel på tilläggsstat för budgetåret 1955/56.

Inledningsvis har telestyrelsen lämnat vissa i propositionen (s. 22 och 23) intagna tabellariska uppgifter rörande *utvecklingen av televerkets rörelse*, mätt i antalet telefon- och telexapparater, radiolicenser samt taxerade samtal, telegram och telexskrivningar.

I anslutning härtill erinrar styrelsen beträffande *ökningen av antalet abonnemang*, att för budgetåret 1955/56 tillgängliga anslagsmedel skulle medge en ökning av antalet telefonapparater med omkring 100 000. Under budgetåret 1954/55 inkopplades 115 000 apparater. Trots detta var, enligt styrelsen, antalet abonnenter, som får vänta minst tre månader, större vid utgången av budgetåret 1954/55 än någonsin förut. Antalet har därefter ytterligare ökat (30 400 den 1 oktober 1955 mot 23 000 vid samma tidpunkt 1954). För att åtminstone i någon mån söka neutralisera en fortsatt ytterligare ökning av detta antal har styrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 räknat med att 120 000 å 130 000 apparater skola kunna inkopplas. I detta sammanhang framhåller styrelsen, att det många gånger ej ens är möjligt att lämna väntande abonnenter något så när tillförlitliga leveransbesked samt att även förut befintliga abonnenter, som på grund av flyttning begär få sin telefon uppsatt på annan plats, drabbas av nuvarande svårigheter och kunna få vänta lika länge som nya abonnenter på att återfå sin telefon.

En sammanställning av telestyrelsens äskande å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstat för budgetåret 1956/57 med de för budgetåren 1953/54—1955/56 anvisade anslagen visar följande belopp.

	1953/54	1954/55	1955/55		1956/57 äskanden
			anvisat å riksstat	äskat å tilläggsstat	
tusental kronor					
Telefonstationsbyggnader m. m.	14 150	7 300	7 500	—	9 950
Förrådsbyggnader m. m.	2 800	1 400	—	—	1 000
Inköp av fastigheter	200	—	100	—	300
Telefon- och telegrafanläggningar	280 600	191 000	192 200	12 650	288 840

	1953/54	1954/55	1955/56		1956/57 äskanden
			anvisat å riksstat	äskat å tilläggsstat	
t u s e n t a l k r o n o r					
Radioanläggningar för televerket	9 910	5 400	10 850	500	16 400
Radioanläggningar för luftfarten	400	500	500	—	1 070
Försvarsberedskap vid televerket	1 370	950	2 700	100	4 800
Televerkets dispositions- anslag	3 500	—	6 500	—	4 500
Summa	312 930	206 550	220 350	13 250	326 860

Styrelsen understryker de svårigheter, som uppkommit — och som för varje år på senare tid förvärrats — genom att investeringarna vid televerket efter kriget icke har kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen. Vid bedömandet av styrelsens äskanden måste också hänsyn tagas till att det uppdämda behovet av nyanläggningar undan för undan blivit allt större. I likhet med vad som skett under de närmast föregående åren framhåller styrelsen även, att de kostnader, som nedlägges på den pågående automatiseringen av telefontrafiken, förutom den standardförbättring som den innebär, utgör en mycket fördelaktig kapitalplacering. Alldeles speciellt gäller detta, sedan man efter automatisering av lokalnäten kan automatisera även rikstrafiken. Intill år 1954 hade automatisk rikstrafik endast införts beträffande kortväga rikstrafik, d. v. s. samtal i de två lägsta avgiftsklasserna. Sedermera har emellertid automatiseringen börjat utsträckas till att omfatta även långväga rikstrafik. Under hösten 1954 öppnades sålunda automatisk rikstrafik mellan Stockholm och Göteborg. Den kapitalinsats, som erfordrades härför, stannade vid ca 3,0 milj. kr., under det att besparingen i driftkostnader visat sig bli ca 1,7 milj. kr. per år eller ej mindre än 57 % av det investerade kapitalet.

Att televerket kunnat bära de generella höjningar av de anställdas löner, vilka genomförts under år 1955, utan att taxorna därför behövt höjas, anses i icke obetydlig grad böra tillskrivas denna fortgående rationalisering av telefondriften.

Genom de stora avskrivningar, som göres på televerkets anläggningar, har lånemedel endast i relativt ringa utsträckning behövt anlitas för finansiering av televerkets anläggningsarbeten. Även vid bifall till styrelsens nu föreliggande anslagsäskanden kommer televerket självt att kunna finansiera över hälften av de totala investeringarna.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 26—43).

Över telestyrelsens petita har utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt, såvitt avser vissa av telestyrelsen berörda avskrivningsfrågor,

av riksräkenskapsverket. Därjämte har *samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen* inkommit med en skrift (s. 45 och 46).

I propositionen (s. 43—45) har vidare lämnats följande redogörelse för innehållet i *SOS-utredningens* den 18 april 1951 avgivna betänkande (SOU 1951: 19) angående samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst.

Utredningen konstaterar att det vanligaste tekniska hjälpmedlet för allmänheten, då det gäller att komma i förbindelse med hjälporgan av olika slag, är telefonen. I de större tätorterna har man därvid i allmänhet kunnat använda sig av de s. k. sociala namnanropen, när det varit fråga om att söka polis, brandkår, jourhavande läkare, ambulans och — vid vissa stationer — sjöräddning. Några särskilda avgifter för den service, som de sociala namnanropen inneburit, har televerket i stort sett icke betingat sig. På landsbygden och i mindre tätorter har telefonisterna på de manuellt betjänade stationerna vanligen kunnat hjälpa allmänheten till rätta i nödlägen.

Vid automatisering av telefonnäten upphör emellertid namnanropen med undantag tills vidare för de sociala namnanropen vid vissa större stationer. Vid det övervägande antalet stationer bortfaller den manuella betjäningen helt. Den som önskar telefonförbindelse med ett hjälporgan måste då först ta reda på organets telefonnummer. Detta torde i vissa fall bli förenat med svårigheter särskilt på landsbygden, där det mer än i städerna först gäller att göra klart för sig, vilket organ man har att vända sig till och var det hör hemma.

För att råda bot för dessa olägenheter föreslår utredningen, att en SOS-organisation tillskapas. Denna skall bistå allmänheten med att i nödläge tillkalla hjälp. Biståndet skall lämnas av särskilt inrättade centraler (SOS-centraler), med huvuduppgift att sätta den hjälpsökande i förbindelse med hjälporganet. SOS-central skall dessutom fungera som telefonvakt åt de hjälporgan, som har behov därav. Varje central skall betjäna ett visst område (SOS-område); antalet sådana områden beräknas till 110 för hela riket. Organisationen skall grunda sig på det reguljära telefonnätet och samtliga SOS-centraler skall ha samma telefonnummer, 90 00 00. Televerket föreslås skola handha SOS-organisationens uppbyggnad, administration och ledning. Organisationen skall införas allteftersom automatiseringen av telefonnätet fortskrider.

Utredningen föreslår, att följande hjälporgan skall betjänas av SOS-organisationen.

1. Polisorgan av skilda slag.
2. Brandförsvaret: brandkår (brandchef, vice brandchef) och skogsbrandfogde (vice skogsbrandfogde).
3. Sjukvården: tjänsteläkare i allmän tjänst, jourhavande läkare och jourhavande tandläkare, privatpraktiserande läkare och tandläkare i vissa undantagsfall då de ej har jourtjänst, distriktssköterska, distriktsbarnmorska samt i vissa fall sjukhus för kroppsvård och förlossningsanstalter.
4. Veterinärväsendet: distriktsveterinär, extraveterinär och länsveterinär samt i vissa undantagsfall privatpraktiserande veterinär.

5. Apoteksväsendet: vakthavande apotekare.

6. Sjuktransportväsendet: sjuktransportorgan i kommunal regi, flygambulans, kommunala djurtransportorgan, slakteriföreningarnas nödslaktkommandon samt privata sjuktransportorgan i vissa fall.

7. Haveriväsendet: kommunalt organ för haveritjänst, rödakorskår, sjö-, fjäll- och flygräddningstjänsterna, privata organ för haveritjänst i vissa fall samt vatten-, gas- och elverk under nattetid och sön- och helgdagar, då särskild vakt härigenom kan undvaras.

Kostnaderna för SOS-organisationen beräknas enligt 1950 års kostnadsnivå till 4,6 milj. kr. i anläggningskostnader och 5,85 milj. kr. i årliga driftkostnader vid full utbyggnad. Anläggningskostnaden föreslås skola belasta televerkets fond på kapitalbudgeten. Av driftkostnaderna, i vilka inräknats ränta och amorteringar på anläggningskostnaderna, föreslås televerket skola svara för 1 425 000 kr., medan återstående kostnader skulle bestridas till 35 % eller ca 1,6 milj. kr. av staten genom anslag å driftbudgeten och till 65 % eller ca 2,9 milj. kr. av landstingen.

Över SOS-utredningens betänkande ha yttranden avgivits av elva centrala myndigheter, samtliga länsstyrelser, stadsfullmäktige i de sex städer, som ej ingå i landsting, samtliga läns landstings förvaltningsutskott utom fyra, de tre kommunförbunden samt ett 25-tal andra föreningar, organisationer och bolag (s. 46).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att telestyrelsen under åberopande av inträdda pris- och löneökningar hemställt om en höjning av televerkets investeringsram för innevarande budgetår från 239 till 254,3 milj. kr. och i samband därmed föreslagit, att på tilläggsstat skall anvisas totalt 13,25 milj. kr. fördelat på fem olika anslag.

Vidare erinras om att styrelsen för budgetåret 1956/57 begärt en ytterligare utökning av investeringsvolymen till 326,8 milj. kr. och beräknat de härför erforderliga anslagen till i stort sett samma belopp. Departementschefen förordar för sin del att ramen för innevarande budgetår höjes till 245 och för nästa budgetår bestämmes till 250 milj. kr. Den för innevarande budgetår ökade medelsförbrukningen, som påkallats bl. a. för att undvika entlediganden av verkets linjearbetare, avses skola helt falla på anslaget till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Ökningen kan finansieras med hjälp av dispositionsanslaget, varför någon medelsanvisning på tilläggsstat icke erfordras. Med hänsyn till den otillräckliga ingående behållningen på dispositionsanslaget måste tillskottet göras i form av en tillfällig förstärkning, vilken skall återföras med hjälp av de för budgetåret 1956/57 tillgängliga medlen på anslaget till nya abonnentanläggningar. Hur medelsförbrukningen på televerkets investeringsanslag vid sålunda förordad investeringsvolym under innevarande och nästa budgetår ungefärligt kommer att fördela sig framgår av en å s. 47 i propositionen intagen sammanställning. I övrigt har departementschefen anfört följande.

Den nu förordade investeringsramen nödvändiggör, att vissa av de projekt, som upptagits i styrelsens petita, måste uppskjutas. Av de i investeringsplanen för telefonstationsbyggnaderna upptagna företagen torde sålunda de i Askersund, Filipstad, Umeå och Trollhättan få tills vidare anstå. I fråga om anslaget till Riks- och landskablar måste arbetena med radiolänken Stockholm—Norrköping samt kablarna Skara—Mariestad och Hudiksvall—Ljusdal uppskjutas, varjämte vissa andra arbeten måste begränsas till sin omfattning. Kabeln mellan Boden och Kiruna torde dock kunna utföras i stort sett planenligt. Inkoppling av nya abonnentanläggningar torde komma att ske i mindre utsträckning än vad styrelsen förutsett, men bör likväl kunna omfatta mellan 100 000 och 110 000 nya telefonapparater.

Beträffande rundradioanläggningarna motsvaras det för nästa budgetår upptagna medelsförbrukningsbeloppet om 10,1 milj. kr. av skillnaden mellan beräknade licensinkomster samt beräknade utgifter för rundradio-rörelsen. Inkomsterna har därvid uppskattats till 48,9 milj. kr. samt utgifterna till 38,8 milj. kr., varav 25,0 milj. kr., i programkostnader och 13,8 milj. kr. i distributionskostnader. Reduceringen av investeringsbeloppet i förhållande till telestyrelsens förslag medför dels en försening av Motalastationens färdigställande med ungefär ett år och dels en minskning av investeringarna i trådradio- och FM-anläggningarna. För sistnämnda båda ändamål torde för nästa budgetår kunna förutses en medelsförbrukning av resp. 4,3 och 2 milj. kr., att jämföra med av telestyrelsen föreslagna 5 och 4,7 milj. kr. Genom att utbyggnader av FM-stationer för nästa budgetår i större utsträckning än enligt styrelsens framlagda plan torde kunna baseras på provisoriska stationer, behöver den relativt stora reduktionen av beloppet för FM-anläggningar dock icke innebära någon minskning av det antal orter, i vilka sändarstationer under sagda budgetår förutsatts skola uppföras.

Med anledning av SOS-utredningens i det föregående redovisade förslag vill jag anföra följande:

Automatiseringen av telefontrafiken medför betydande fördelar i olika hänseenden. För allmänheten innebär den en förbättrad service främst därigenom, att alla automatiska telefonstationer hålls öppna dygnet runt och vidare blir framkomligheten mycket större. För televerkets del är automatiseringen drifekonomiskt lönande. En godtagbar betjäning av allmänheten på manuell väg skulle med nuvarande stora telefontrafik jämte svårigheten att anskaffa personal för betjäning av telefonstationerna knappast vara möjlig ur tekniska och ekonomiska synpunkter. Automatiseringen medför emellertid i vissa avseenden en försämring när det gäller allmänhetens möjligheter att på ett enkelt sätt komma i förbindelse med samhällets hjälporgan av olika slag. Namnanropen upphör nämligen i stort sett och därmed försvinner de telefonister, som tidigare kunnat hjälpa en nödställd till rätta. Det är enligt min mening angeläget att undanröja de olägenheter, som därigenom uppstår för allmänheten. Tanken på att televerket bör svara för ifrågasvarande service ligger därvid nära till hands. Det kan visserligen sägas, att televerket aldrig formellt åtagit sig att låta sina anställda på antytt sätt tjänstgöra som förmedlande organ mellan allmänheten och vissa institutioner; därför kunde det ifrågasättas om i ett ändrat läge, då systemet i övrigt ej erfordrar telefonister, det skall åligga televerket att svara för de kostnader, som uppstår därest man nu på annat sätt skall ge allmänheten samma service. Med hänsyn till den praxis, som tidigare utbildat sig, anser jag emellertid det böra åvila televerket att vidtaga och bekosta erforderliga åtgärder i detta hänseende.

SOS-utredningens förslag syftar emellertid längre än till att återställa vissa namnanrop. Genom att kretsen av de till organisationen anknutna hjälporganen gjorts mycket vid och genom de möjligheter till telefonvakt och -hänvisningar, som organisationen erbjuder, skulle en i jämförelse med förhållandena före automatiseringen avsevärt förbättrad service för allmänheten vinnas. För de olika hjälporganen skulle dessutom arbetsrationaliseringar och besparingar bli möjliga. Även i dessa hänseenden anser jag, att organisationen skulle fylla en angelägen uppgift, varför möjligheter bör öppnas till en sådan förbättring av kontakten mellan allmänhet och hjälporgan. Med hänsyn till den inställning som ett stort antal remissmyndigheter inlagt till förslaget om bidrag från landstingen till verksamheten, anser jag dock, att ifrågakvarande standardförbättring icke bör göras obligatorisk, utan bör vara beroende på om huvudmännen för vederbörande hjälporgan i de enskilda fallen är intresserade för en sådan utökning av SOS-tjänsten.

Jag tillstyrker sålunda i princip SOS-organisationens införande, varvid televerket har att bekosta verksamheten i den utsträckning som svarar mot de tidigare sociala namnanropen, d. v. s. polisen, brandkåren, jourhavande läkare, ambulansen, flygambulansen och sjöräddning. Organisationen uppgift bör härvid vara att sätta den uppringande i förbindelse med hjälporganet. Skulle huvudmännen för hjälporganen vilja ha servicen utökad t. ex. att även omfatta telefonvakt eller andra hjälporgan än dem, som innefattas i de sociala namnanropen, bör televerket stå till tjänst därmed, varvid kostnaderna dock får bestridas av vederbörande huvudmän.

Kostnaderna för investeringar i SOS-centraler torde böra belasta anslaget till Telefon- och telegrafstationer. För budgetåret 1956/57 synes för ändamålet erfordras ca 500 000 kr., vilket belopp av mig inräknats i den för sagda anslag angivna medelsförbrukningen.

Anslagsbeloppen har jag beräknat med utgångspunkt från, att de jämte vid ingången av nästa budgetår förefintliga reservationer skall jämnt täcka medelsförbrukningen, dock att dispositionsanslaget upptagits till ett belopp som inbegriper en med hänsyn till anslagets ändamål skälig marginal. De av mig förordade anslagsbeloppen uppgår sammanlagt till 255 milj. kr.

Investeringarna i försvarsberedskap vid televerket torde som vanligt böra avskrivras. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag för detta ändamål tillstyrkt ett avskrivningsanslag på driftbudgeten om 1 650 000 kr. Övriga av telestyrelsen framförda förslag om omedelbar avskrivning genom anslag på driftbudgeten torde mot riksräkenskapsverkets avstyrkande icke böra bifallas.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Lundström* (I: 2) och den andra inom andra kammaren av herr *Kristensson* i Osby (II: 1), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala en hemställan, att den nyligen företagna höjningen av installationsavgiften vid telefonabonnemang måtte omprövas i syfte att återföra nämnda avgift till tidigare gällande belopp av 200 kr. samt med ändring av Kungl. Maj:ts förslag besluta att för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar på 108 milj. kr. i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 89,6 milj. kr. samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår höjes i motsvarande utsträckning,

dels ock en inom andra kammaren av herrar Cassel och Munktell väckt motion (II: 507), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av anslagsfrågorna under förevarande punkt ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att jämväl av motionärerna berörda fall måtte beaktas vid SOS-organisationens utformning.

Beräffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna II: 1 och II: 507.

Utskottet. Den av telestyrelsen för nästa budgetår planerade investeringsverksamheten förutsätter en medelsförbrukning av inalles 326,8 milj. kr. Kungl. Maj:t har emellertid, såsom framgått redan av den under punkten 1 lämnade redogörelsen, icke ansett sig kunna förorda en vidare investeringsram än 250,0 milj. kr. Denna begränsning väntas bl. a. få till följd, att vissa byggnads- och kabelarbeten måste uppskjutas samt att ett färre antal nya telefonapparater än styrelsen räknat med kommer att inkopplas.

I de båda likalydande motionerna I: 2 och II: 1 har föreslagits, att riksdagen måtte dels i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala en hemställan, att den nyligen företagna höjningen av installationsavgiften vid telefonabonnemang måtte omprövas i syfte att återföra nämnda avgift till tidigare gällande belopp av 200 kr., dels besluta att för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar av 108,0 milj. kr. i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 89,6 milj. kr. samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår höjes i motsvarande utsträckning.

Utskottet har vid upprepade tillfällen berört de svårigheter som televerket ställts inför genom att dess investeringsverksamhet icke kunnat givas en mot de faktiska behoven svarande omfattning. Ur allmänhetens synpunkt ha de med investeringsbegränsningen förbundna olägenheterna framför allt tagit sig uttryck i den långa väntetiden för att få telefon installerad. Av de i statsverkspropositionen lämnade uppgifterna framgår, att under år 1955 läget härutinnan ytterligare förvärrats. Vid bedömningen av förevarande spörsmål bör även uppmärksammas, att tillkomsten av vissa nya verksamhetsgrenar ställt ökade krav på investeringar i televerkets fond. Härmed äsyftar utskottet i första hand telexrörelsen men i viss mån även den utbyggnad av rundradioanläggningarna som beslöts vid fjolårets riksdag. Då televerkets investeringar vidare äro företagsekonomiskt mycket lönande och till avsevärd del kunna finansieras med rörelsemedel, föreligga uppenbarligen ur nu angivna utgångspunkter starka motiv för att verkets kapitalutgifter ökas utöver den av Kungl. Maj:t förutsatta nivån. För televerket liksom för övriga kommunikationsverk gäller emellertid, att investeringsverksamheten måste hållas inom den ram som bestämmes av samhällets reella resurser. Såsom under punkten 1 anförts har också utskottet av detta skäl ansett sig böra tillstyrka, att televerkets investeringsvolym för nästa budgetår fastställs till ett belopp av 250 milj. kr. Härav följer att utskottet icke kan tillstyrka det i motionerna I: 2 och II: 1 framförda förslaget om

utökad medelsförbrukning under televerkets fond genom uppräknig av anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar med 18,4 milj. kr. För att kön av väntande abonnenter skall kunna nedbringas, vilket tydligen är syftet med motionärernas förslag, erfordras f. ö. en utökning av jämväl de investeringar som finansieras av de till samma utgiftsgrupp hörande anslagen till riks- och landskablar m. m. respektive till telefon- och telegrafstationer. Även om utskottet sålunda funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, önskar utskottet dock samtidigt understryka angelägenheten av att televerkets medelsförbrukningsram vidgas så snart förhållandena medgiva.

Den av motionärerna likaledes berörda frågan om inträdesavgiften vid telefonabonnemang måste uppenbarligen bedömas mot bakgrunden av investeringsläget för televerkets vidkommande. Det kan sålunda befaras, att en återgång till den före fjolårets höjning rådande avgiftsnivån kommer att leda till att kön av väntande abonnenter ytterligare växer, därest icke televerket samtidigt beredes ökade investeringsmöjligheter. Det torde å andra sidan icke kunna bestridas, att telefonen alltmer kommit att betraktas som en nödvändighetsvara och att den inträdda fördyringen måste bli betungande för många, särskilt för personer i ekonomiskt svagare ställning. Ur rättvisesynpunkt ter sig detta mindre tilltalande. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t omprövar avgiftsfrågan så snart ske kan.

Under förevarande punkt har departementschefen även lämnat en redogörelse för innehållet i det av SOS-utredningen avgivna betänkandet och i anslutning därtill i princip tillstyrkt, att enligt utredningens förslag en särskild SOS-organisation införes med uppgift att i mån av behov sätta allmänheten i förbindelse med vissa hjälporgan. Detta avses skola ske över det vanliga telefonnätet, och enligt departementschefens mening bör televerket därvid bekosta verksamheten i den utsträckning som svarar mot de tidigare s. k. sociala namnanropen, d. v. s. polis, brandkår, jourhavande läkare, ambulans, flygambulans och sjöräddning. Skulle hjälporganens huvudmän vilja ha servicen utökad därutöver, anses televerket böra stå till tjänst även därmed, varvid kostnaderna dock få bestridas av vederbörande huvudmän.

I motionen II: 507 har uttalats, att det synes rationellt att även jourtjänst för bilreparationsverkstäder inordnas i SOS-organisationen, varför motionärerna föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid organisationens utformning denna fråga beaktas.

Utskottet vill erinra om att den av motionärerna berörda verksamheten tillhör en kategori som av SOS-utredningen icke ansetts böra inrymmas i SOS-tjänsten. Detta behöver självfallet icke hindra att det, allteftersom erfarenhet vinnes om organisationens sätt att fungera, kan komma att visa sig både möjligt och lämpligt att den ifrågavarande jourtjänsten inlemmas däri. Innan bättre förutsättningar föreligga att praktiskt bedöma vilka problem SOS-tjänsten medför för televerkets del, synes emellertid något generellt beslut i den av motionärerna angivna riktningen icke böra fattas. Enligt utskottets mening saknas därför anledning för riksdagen att nu göra någon

särskild framställning i frågan. I enlighet härmed tillstyrker utskottet, att SOS-organisationen uppbygges på sätt departementschefen förordat.

Då Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar och förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Telefonstationsbyggnader m. m.	7 700 000 kr.
2. Förrådsbyggnader m. m.	1 000 000 »
3. Inköp av fastigheter	300 000 »
4. Riks- och landskablar m. m.....	61 700 000 »
5. Telefon- och telegrafstationer	76 500 000 »
6. Rundradioanläggningar	10 100 000 »
7. Radioanläggningar för kommersiell trafik ..	1 350 000 »
8. Radioanläggningar för luftfarten	1 070 000 »
9. Försvarsberedskap vid televerket	1 650 000 »
10. Televerkets dispositionsanslag.....	4 000 000 » ;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 2 och II: 1, i vad de avse förevarande anslag, till *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 89 600 000 kr.;

III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 2 och II: 1, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande inträdesavgiften vid telefonabonnemang;

IV. att riksdagen må, med avslag å motionen II: 507, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande SOS-organisationen.

Statens järnvägar

4:o) Statens järnvägars anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 51—72) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 234 300 000 kr.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 27 september 1955 beträffande medelsbehovet under nästa budgetår inledningsvis erinrat om den i 1950 års statsverksproposition (Bil. 26; Bihang 138—141 och 152—155) intagna planen för statens järnvägars investeringsverksamhet under budgetåren 1950/51—1959/60. Styrelsen framhåller, att man i denna plan räknade med ett årligt

medelsbehov av i genomsnitt 230 milj. kr., baserat på 1948 års prisnivå, vilket i dagens pris- och löneläge motsvarar ca 350 milj. kr. Därtill kommer den eftersläpning i förhållande till planen, som ägt rum från budgetåret 1950/51. I följd uppskattades denna, räknat t. o. m. budgetåret 1953/54, till närmare 300 milj. kr., motsvarande ca 315 milj. kr. i dagens penningvärde. Under budgetåret 1954/55 har eftersläpningen ytterligare ökat.

Styrelsen hänvisar vidare till vissa uttalanden i petita för budgetåret 1952/53, enligt vilka järnvägens trafikapparat varken kvantitativt eller kvalitativt vore i det skick som motsvarade trafikomfattningen och kraven på goda förbindelser.

I vissa avseenden har, fortsätter styrelsen, investeringsverksamheten under de senaste åren medfört påtagliga förbättringar. Anskaffningen av moderna rälsbussar fortskrider sålunda planenligt och har lättat personvagnssituationen på icke elektrifierade linjer. Även övergången i övrigt till dieseldrift har gjort betydande framsteg. Den mest kända bristen på elektrolok håller på att hävas. Elektrifieringen har förts ytterligare framåt.

I andra väsentliga delar gäller emellertid enligt styrelsen uttalandet fortfarande. Den totala eftersläpningen i investeringsverksamheten från tidigare år har sålunda icke kunnat inhämtas, tvärtom har det uppdämda behovet ytterligare ökat. Bristen på godsvagnar är alltså akut och har på senare tid ytterligare skärpts. I praktiken har denna brist nödvändiggjort mer eller mindre långvarig säsongmässig ransonering av tilldelningen av vagnar under en följd av år. Vad detta betyder såväl för näringslivet som för statens järnvägars ekonomi är uppenbart.

I fråga om personvagnar föreligger visserligen icke någon motsvarande kvantitetsmässig brist, men i stället är den kvalitetsmässiga bristen så mycket påtagligare. Särskilt angeläget ur säkerhetssynpunkt anser styrelsen det vara att ersätta trävagnar med stålvagnar och att i samband därmed anpassa vagnparken efter tidens krav.

Kapaciteten hos vissa bansträckor och bangårdar är otillräcklig sedan trafiken bestående nått en omfattning, som mycket väsentligt överstiger den, för vilken den dimensionerats. Den bristande bangårdskapaciteten medför ökade uppehållstider och bidrager därigenom bl. a. till bristen på godsvagnar. För att öka järnvägens samlade transportkapacitet förordas en utbyggnad av vissa fasta anläggningar på huvudlinjerna.

Vid statens järnvägar finnes enkelspåriga sträckor, som trafikeras av ända upp till 70 tåg per dygn. Utbyggnad av bana, bangårdar och signalanläggningar är en av grundförutsättningarna för att kunna eliminera de tidvis synnerligen besvärande störningarna i tågföringen. De i och för sig tämligen måttliga trafikstegringarna från slutet av 1950 till början av 1952 och från slutet av 1954 har förorsakat betydande försämringar av tågföringen. Denna omständighet kan anses utgöra ett direkt belägg för att statens järnvägar på huvudlinjerna redan normalt numera arbetar tätt under den kapacitetsgräns, som kan uppnås med rimlig förseningsfrekvens och transportekonomi.

Investeringarna måste också, framhåller styrelsen, ses mot bakgrunden av personalförhållandena vid statens järnvägar. Investeringar bör göras dels för att minska behovet av arbetskraft, särskilt under obekvämtid, dels för att förbättra anordningarna för de anställda, t. ex. personallokalerna, och därigenom öka trivselen.

En sammanställning av de för budgetåren 1953/54—1955/56 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen under statens järnvägars fond, fördelade på huvudgrupper, visar följande.

	1953/54	1954/55	1955/56	Äskanden 1956/57
	t usental kronor			
Byggnader och anläggningar	176 300	142 600	106 200	122 100
Rullande materiel	144 400	120 000	120 300	121 250
Sjöfartsmateriel	5 200	800	10 000	4 000
Biltrafik	16 500	9 200	9 200	10 200
Förvärv av aktier, utlåning o. d. . .	15 000	—	—	—
Övrigt	25 800	18 200	21 000	11 900
Summa	383 200	290 800	266 700	269 450

Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 juni och 25 augusti 1955 bemyndigat järnvägsstyrelsen att för tillfällig förstärkning av vissa investeringsanslag taga i anspråk sammanlagt 9 912 000 kr. av de under budgetåret 1954/55 tillgängliga medlen å statens järnvägars dispositionsanslag. Nämnade belopp har återförts till dispositionsanslaget med anlåtande av för budgetåret 1955/56 anvisade anslag. Styrelsen räknar med att även under innevarande budgetår skall uppstå brister å ett antal anslag. Vid beräkning av anslagsbehovet för nästa budgetår utgår styrelsen från att förstärkningarna i enlighet med det av 1955 års riksdag godkända förfarandet icke skall behöva återföras till dispositionsanslaget.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning får utskottet hänvisa till propositionen (s. 53—69).

Över styrelsens framställning har utlåtande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 69).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att järnvägsstyrelsen för innevarande budgetår upptagit investeringar om sammanlagt 314,8 milj. kr.—12,8 milj. kr. mer än den gällande ramen — samt för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 313,8 milj. kr. och med hänsyn till förutsatta behållningar äskat 269,4 milj. kr. i nya anslag. Mot bakgrunden av det totala utrymme, som beräknas kunna beredas kommunikationsverkens investeringar, har emellertid en minskning av investeringsverksamheten vid statens järnvägar befunnits nödvändig. Denna minskning har fördelats så, att investeringsramen för innevarande år justeras ned med 2 milj. kr. till 300 milj. kr. och för nästa budgetår bestäms till 287 milj. kr. Den ungefärliga fördelningen av medelsförbrukningen på olika investeringsobjekt vid de

förutsatta ramarna framgår av en på s. 70 i propositionen intagen sammanställning. Departementschefen anför i anslutning härtill följande.

Nedräkningen med 14,8 milj. kr. av den medelsförbrukning, som järnvägsstyrelsen upptagit för innevarande budgetår, berör i första hand vissa anskaffningar av rullande materiel samt anslaget till den nya tåg färjan för kontinenttrafiken. En del planerade beställningar, bl. a. av 20 sovvagnar, måste uppskjutas tills vidare. Den gjorda begränsningen av medelsförbrukningen för sjöfartsmateriel påverkar däremot icke styrelsens möjligheter att lägga ut beställning på den nya färjan. Sänkningen av ramen för nästa budgetår drabbar samtliga huvudgrupper av investeringar utom sjöfartsmateriel. Av en total reducering om 26,8 milj. kr. faller sålunda 14,8 milj. kr. på byggnader och anläggningar, 9,6 milj. kr. på rullande materiel, 0,8 milj. kr. på biltrafik samt 1,6 milj. kr. på övriga ändamål. De i petita redovisade planerna att utöka och modernisera godsvagnsparken beskäres icke för något av de båda budgetåren. Under dessa skulle styrelsen därför få möjlighet att beställa drygt 4 000 dylika vagnar.

De anslag, som blir erforderliga under budgetåret 1956/57, har under hänsynstagande till de förutsatta behållningarna vid ingången av budgetåret beräknats på grundval av de i föregående sammanställning upptagna medelsförbrukningsuppgifterna och uppgår sammanlagt till 234,3 milj. kr. För att ge järnvägsstyrelsen ökad frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har därvid räknats med en förstärkning av dispositionsanslaget med 3 milj. kr.

De föreslagna investeringarna avseende breddning av blekingejärnvägarna och försvarsberedskap, för vilka upptagits anslag om resp. 5 000 000 och 3 500 000 kr., bör i enlighet med av riksdagen godkända grunder omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag tillstyrkt härför erforderliga anslag å driftbudgeten.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Mannerskantz* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Svensson* i Krokstorp (II: 366), i vilka, så vitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag med 500 000 kr. till förvärf av billinjer åt statens järnvägar;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* och herr *Anderson* i Sundsvall (II: 370), i vilka likaledes hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förenämnda förslag om investeringsanslag å 500 000 kr. till förvärf av billinjer åt statens järnvägar;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Senander* väckt motion (II: 74), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag på 12,9 milj. kr. för anskaffning av person-, resgods- och postvagnar samt att i övrigt godkänna vad Kungl. Maj:t föreslagit under denna punkt.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna I: 70, II: 370 och II: 74.

Utskottet. För statens järnvägars investeringsutgifter under innevarande budgetår har hittills varit fastställd en ram av 302 milj. kr. I sina senaste petita har järnvägsstyrelsen räknat med att denna ram vidgas till 314,8 milj. kr. samt för budgetåret 1956/57 föreslagit en ram av 313,8 milj. kr. Departementschefen har emellertid, såsom under punkten 1 omnämnts, funnit en minskning av statens järnvägars investeringsvolym nödvändig. Denna begränsning har ansetts böra fördelas så, att investeringsramen för innevarande budgetår jämkas med 2 milj. kr. till 300 milj. kr. och att ramen för nästa budgetår fastställs till 287 milj. kr.

Nedräkningen för innevarande budgetår berör främst vissa anskaffningar av rullande materiel samt anslaget till den nya tågfarjan för kontinenttrafiken, medan reduceringen för nästa budgetår drabbar samtliga huvudgrupper av investeringar utom sjöfartsmateriel. Den föreslagna investeringsvolymen om 287 milj. kr. fördelas med 119,3 milj. kr. på byggnader och anläggningar, med 123,7 milj. kr. på rullande materiel, med 9,9 milj. kr. på sjöfartsmateriel, med 11,1 milj. kr. på biltrafik och med 23,0 milj. kr. på övriga ändamål.

För finansiering av det för nästa budgetår föreslagna investeringsprogrammet har Kungl. Maj:t äskat anslag å tillhoppa 234,3 milj. kr. I övrigt finansieras programmet med förutsedda anslagsbehållningar.

I motionerna I: 70 och II: 366 samt I: 198 och II: 370 har yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förslag om anslag med 500 000 kr. till förvärv av billinjer. Med anledning härav vill utskottet erinra om att riksdagen under en följd av år haft tillfälle att i anslutning till väckta motioner ingående pröva frågan om anslag för hithörande ändamål, vilken prövning icke någon gång föranlett ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill i detta sammanhang även hänvisa till vad de av Kungl. Maj:t förordnade överrevisorerna för granskning av statens järnvägars räkenskaper och förvaltning i sin senast avgivna berättelse anfört beträffande nämnda järnvägars biltrafik. Överrevisorerna framhålla sålunda, att genom de inrättade eller förvärvade billinjerna en rationalisering av biltrafiken som helhet blivit möjlig och en samordning av denna med järnvägstrafiken kommit till stånd. Härigenom ha statens järnvägar kunnat lägga om sin trafik, varigenom förbindelserna för trafikanterna förbättrats samtidigt som möjligheterna till kostnadsbesparingar kunnat tillvaratagas. Med hänsyn till det under de senaste åren — till följd av privatbilismens starkt ökade omfattning — för buss- trafikerna ändrade läget på transportmarknaden samt det med anledning härav försämrade ekonomiska utfallet på billinjerna förordas dock en viss återhållsamhet i fortsättningen beträffande förvärv av billinjer. Denna återhållsamhet bör dock enligt revisorerna icke få medföra, att statens järnvägar berövas möjligheter att övertaga salubjudna biltrafikföretag, som av företagsekonomiska eller av rent samhällliga skäl anses böra införlivas med järnvägarnas biltrafik.

De av överrevisorerna sålunda anförda synpunkterna finner sig utskottet i allt väsentligt kunna dela. Utskottet, som följaktligen anser sig böra av-

styrka bifall till de i ämnet väckta motionerna, vill slutligen endast framhålla, att redan departementschefens förslag i denna fråga innebär en kraftig nedskärning av det av järnvägsstyrelsen begärda anslaget, nämligen från 1 000 000 kr. till 500 000 kr.

Vad angår det i motionen II: 74 framförda förslaget om höjning av det för budgetåret 1956/57 av Kungl. Maj:t äskade anslaget för anskaffning av person-, resgods- och postvagnar i syfte att ernå en förbättring av trafiksäkerheten genom utbyte av trävagnar mot stålvagnar finner utskottet en sådan höjning i och för sig i hög grad angelägen. Utskottet vill emellertid erinra om att redan Kungl. Maj:ts förslag innebär en icke oväsentlig ökning av medelsförbrukningen för nu ifrågavarande ändamål. Då utskottet vidare under hand inhämtat, att järnvägsstyrelsen i sina petita för budgetåret 1957/58 har för avsikt att framlägga en långtgående plan för lösningen av berörda fråga, finner utskottet lämpligast att i avbidan på nämnda plan godtaga Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet finner sig följaktligen icke böra tillstyrka motionen.

Vad departementschefen under denna punkt i övrigt anfört och förordat har ej givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Bangårdar	13 500 000 kr.
2. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	15 000 000 »
3. Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn— Vislanda och Bredåkra—Värjö	5 000 000 »
4. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	12 500 000 »
5. Broar m. m.	600 000 »
6. Husbyggnader	9 300 000 »
7. Signalsäkerhetsanläggningar	9 000 000 »
8. Vägskyddsanläggningar	6 500 000 »
9. Telefonanläggningar m. m.	6 500 000 »
10. Anläggningar för elektrisk tågdrift	8 200 000 »
11. Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	12 500 000 »
12. Lokstations- och driftverkstadsanläggningar ...	3 200 000 »
13. Anläggningar vid huvudverkstäder	4 000 000 »
14. Anläggningar vid förrådsavdelningen	600 000 »
15. Anskaffning av lok och lokomotorer	31 050 000 »
16. Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar ...	17 500 000 »
17. Anskaffning av godsvagnar	47 800 000 »
18. Ombyggnad av rullande materiel	3 900 000 »
19. Garage- och verkstadsbyggnader	1 200 000 »

20. <i>Anskaffning av bilmateriel</i>	7 400 000 kr.
21. <i>Försvarsberedskap vid statens järnvägar</i>	3 500 000 »
22. <i>Inventarier m. m.</i>	7 400 000 »
23. <i>Statens järnvägars dispositionsanslag</i>	3 000 000 »;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 74 till *Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar* för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 4 650 000 kr.;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 70 och II: 366 samt I: 198 och II: 370, förstnämnda båda motioner i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kr.

Statens vattenfallsverk

5:o) Statens vattenfallsverks anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 73—112) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att från den för budgetåret 1955/56 ingående behållningen å investeringsanslaget till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk överföra 8 000 000 kr. till investeringsanslaget till Stenungsunds ångkraftstation, dels för budgetåret 1956/57 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 294 000 000 kr., dels ock i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1956/57 till Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen beräkna ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1955 beträffande *kraftförsörjningens läge* bl. a. lämnat följande uppgifter. Under budgetåret 1954/55 var nederbörden i genomsnitt för hela landet 25 % över den normala, och dess geografiska fördelning var fördelaktig ur kraftförsörjningssynpunkt. Även tillrinningen till de kraftproducerande älvarna var högre än normalt, trots att vårfloden kom tre veckor försenad. Landets vattenmagasin var vid budgetårets början fyllda till 64 %, men fyllnadsgraden steg på grund av sommarens stora nederbörd till 83 % under hösten. Trots att dels tillrinningen var relativt riklig även under vintern och dels vattenmagasinen avtappades hårdare än under något år under den senaste 10-årsperioden, måste en avsevärd ångkraftproduktion tillgripas, varjämte vissa energikvantiteter importerades från Danmark. De kostsamma ångkrafttillskotten nödvändiggjordes av den stora belastningsuppgången och den sena vårfloden i förening med den föreliggande underutbyggnaden av produktionsapparaten, vilken under de närmaste åren medfört stor risk för kraftbrist vid dåliga vattenförhållanden.

Utvecklingen av kraftproduktion och belastning inom statens vattenfallsverks distributionsområden belyses av en i propositionen (s. 74) intagen tabell, vilken innehåller uppgifter om kraftomsättningen inklusive energiförluster i ledningsnäten under de senaste 10 budgetåren.

Primabelastningen ökade under budgetåret 1954/55 med 1 135 miljoner kilowattimmar (MkWh), vilket är den hittills största uppgången mellan två budgetår. Belastningsutvecklingen för kalenderår inom de viktigaste konsumentgrupperna, exklusive överföringsförluster, framgår av följande tabell.

K o n s u m e n t g r u p p	Elkonsumtion	Ökning eller	
	år 1954	minskning (—) per år	
	MkWh	1953—54	3-års- perioden 1951—54
<i>Industri</i>	3 534	538	344
Malmbrytning och metallindustri	1 509	178	133
Jord- och stenindustri	297	114	44
Träindustri	146	17	16
Pappers- och grafisk industri	967	163	97
Kemisk-teknisk industri	366	29	24
Övrig industri	249	37	30
<i>Samfärdsel</i>	1 151	59	21
därav SJ malmbanan	121	— 9	— 2
<i>Återdistributörer</i>	3 947	455	350
<i>Detaljförbrukare</i>	246	32	29
Summa	8 878	1 084	744
Frivillig kraft	190		
Elpannekraft och export	67		
Total konsumtion exkl. överföringsförluster	9 135		

Elförbrukningen inom hela landet, exklusive elpannelleveranser och export, gick under det senaste budgetåret upp med ca 2 000 MkWh mot 1 450 MkWh under budgetåret 1953/54. Den verkliga belastningsökningen har därmed väsentligt överstigit de förutsägelser, som centrala driftledningen (CDL) redovisade år 1951. Denna prognos, på vilken utbyggnaderna av nya kraftstationer hittills baserats, gav till resultat en årlig belastningsstegring av 1 200 MkWh under perioden 1950—1955 och 1 500 MkWh under perioden 1956—1960. Även den ökning, som framkom vid den föregående år redovisade femårsprognosen för perioden 1953—1957, d. v. s. 1 350 MkWh per år, har överskridits. Det har i detta läge icke ansetts försvarbart att även i fortsättningen lägga 1951 års prognos till grund för utbyggnadsprogrammet. I stället har utnyttjats den av CDL föregående år påbörjade nya tioårsprognos för perioden 1955—1965, vilken omnämndes i 1955 års statsverksproposition. I första hand har den närmaste sexårsperioden 1955—1961 undersökts.

Den nya undersökningen har liksom tidigare liknande undersökningar baserats på en detaljerad genomgång av de framtida elbehoven inom var-

dera av de tre stora konsumentgrupperna industri, detaljförbrukning och samfärdsel.

Det sammanlagda resultatet av delprognoserna utvisar en sannolik ökning av elförbrukningen inom landet med 1700 MkWh per år under perioden 1954—1961, vilket alltså är avsevärt lägre än ökningen från budgetåret 1953/54 till budgetåret 1954/55. Den nya prognosen måste därför enligt styrelsen betraktas såsom relativt försiktig, vilket i första hand torde få ses som ett uttryck för inverkan på framtidsbedömningen av de för närvarande föreliggande svårigheterna för investeringsverksamheten.

Vidare har en ny undersökning rörande utvecklingen inom vattenfallsverkets distributionsområden under perioden 1954—1961 företagits. Denna undersökning visar, att, så som tidigare antagits, alltjämt hälften av landets belastningsökning torde få täckas av verket. Härvid förutsättes dock, att de kommunala och privata kraftföretagen kan genomföra sina kraftstationsutbyggnader i planerad omfattning, så att den statliga kraftverksrörelsen icke blir nödsakad att i mera betydande omfattning tillgodose kraftbehov utanför de hittillsvarande intresseområdena.

Slutsatsen av de utförda prognosundersökningarna anser styrelsen bli, att vattenfallsverkets utbyggnadsprogram bör baseras på en årlig belastningstillväxt av 850 MkWh per år fram till budgetåret 1960/61.

Vattenfallsstyrelsen har härefter framhållit vissa allmänna synpunkter på verkan av investeringsbegränsningar för dess verksamhet. Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning i denna del torde få hänvisas till propositionen (s. 78—80).

I fortsättningen framhåller styrelsen, att kraftindustriens strävanden att hålla sina resurser på tillbörlig nivå i förhållande till anspråken på kraft motverkas och kompliceras icke endast av de nu aktuella svårigheterna i fråga om kapitalanskaffningen utan också av det motstånd, som rests av speciella lokala näringar samt bygde-, naturskydds- och turistintressena avseende framför allt utnyttjandet av vattenkraft i de norrländska älvarna men även beträffande lokaliseringen i landets sydliga delar av ångkraftstationer. Diskussionen beträffande vattenkraftutbyggnaderna i Norrland har enligt styrelsen vissa särdrag. Styrelsen anför i frågan följande.

Dels resonerar man ofta som om nämnda verksamhet bedrivs av kraftföretagen för egen vinnings och fördels skull och dels framhålles, att när nu atomkraft synes bli en teknisk möjlighet, sådan bör utnyttjas och vatten dragen lämnas i fred. Det förra är uppenbart vilseledande. Kraftföretagen och deras personal skulle gärna se, att utbyggnaderna kunde ske utan skador och intrång, men de har att bevaka förbrukarnas intressen. Företrädarna för motstående intressen försöker göra troligt, att de riktar sig blott mot ett begränsat företagarintresse med undanskymmande av att deras strävanden berör landets alla kraftförbrukare och därmed med hänsyn till betydelsen av industriproduktionens fortlöpande utveckling så gott som hela befolkningen.

Vattenfallsstyrelsen har under det gångna året vid olika tillfällen haft överläggningar med företrädare för naturskyddsintressena. De olika naturskyddsorganisationerna har tillsatt en samarbetsdelegation. Avsikten är att

överläggningar mellan denna delegation och företrädare för kraftintressena skall inriktas på att utröna, i vad mån en samordning av vattenkrafts- och naturskyddsintressena kan åstadkommas. Det är med stor tillfredsställelse styrelsen hälsar denna möjlighet till överläggningar med ett samlande organ för naturskyddsintressena. Styrelsen hoppas, att utbytet av informationer och gemensamma diskussioner skall medföra en ömsesidig förståelse och avspänning samt resultera i åtgärder, som kan accepteras av båda sidor.

Vidkommande *atomkraften* förklarar sig styrelsen vara inställd på att följa dess utveckling och efter möjlighet själv bidra till denna samt att utnyttja detta sätt att producera elektrisk energi, så snart det framstår som gynnsamt för landets kraftförsörjning. Styrelsen har i samarbete med Aktiebolaget Atomenergi börjat utarbeta planer för ett första atomkraftverk.

Ehuru utvecklingen på området ännu icke kommit så långt, att man för den nu överblickbara utbyggnadstiden för vattenkraftsstationerna i nämnvärd utsträckning skulle kunna lita till atomkraftverk, anser styrelsen det likväl angeläget att få en första atomkraftanläggning i drift så tidigt som möjligt — även om vissa merkostnader uppstår härigenom — i syfte att skaffa fram praktiska erfarenheter och träna personal för den atomkraftutbyggnad, som otvivelaktigt kommer i framtiden.

Styrelsen anför vidare.

Såvitt nu kan bedömas synes atomenergien komma att huvudsakligen omvandlas till elektrisk energi och distribueras över det befintliga elektriska distributionsnätet. Under sådana förhållanden har vattenfallsstyrelsen ansett det naturligt, att de statliga utbyggnaderna av atomkraftverk verkställas av styrelsen, som också bör förvalta och driva de utförda anläggningarna. Styrelsen kan i det avseendet icke finna någon skillnad mellan atomkraft och de konventionella kraftkällorna, vatten- och ångkraft. Styrelsen har därvid utgått ifrån att Aktiebolaget Atomenergi skall omhändera framställning av inhemskt reaktorbränsle samt behandling av det använda reaktorbränslet ävensom forsknings- och konsulteringsverksamhet på atomkraftens område.

Något förslag till ett atomkraftverk utarbetat i sådant skick, att det nu kan framläggas i samband med äskandena för budgetåret 1956/57 föreligger emellertid icke.

Beträffande pågående utbyggnader och planerade nya utbyggnader anför vattenfallsstyrelsen följande.

Ligga kraftstation i Lule älv blev helt färdig under 1954. Näverede kraftstation och utvidgningen av Midskog i Indalsälven tas i drift under andra halvåret 1955. Vidare blir under budgetåret 1955/56 Bergeforsens kraftstation klar med tre aggregat. Stuguns kraftstation omedelbart nedanför Näverede färdigställs under 1956. Lasele kraftstation i Ångermanälven och de båda nya aggregaten i Forsmo beräknas öka produktionsresurserna under budgetåret 1956/57. För 1957 respektive 1958 förutses färdigställande av Umluspen och Grundfors i övre Umeälven, varjämte i slutet av det senare året ett av aggregaten i Stornorrfors beräknas komma i drift, vilket skulle något förbättra det eljest vanskliga utgångsläget under vintern 1958/59. Sistnämnda stations övriga aggregat samt Järkvissle kraftstation i In-

dalsälven förutsättes tillkomma under 1959. Under 1960 skulle Stensele kraftstation mellan Umluspen och Grundfors ge det enda vattenkrafttillskottet. Därjämte tillkommer emellertid det första aggregatet i Stenungsunds ångkraftstation.

Till belysning av det dåliga kraftförsörjningsläget omkring år 1960, som på grundval av CDL:s senaste prognos nu måste förutses, redovisar vattenfallsstyrelsen följande sammanställning avseende energibalansen budget-åren 1958/59—1960/61 under förutsättning av sådana nederbördsförhållanden, att vattenkraftproduktionen nedgår till 85 % av den normala. Enligt tillgänglig statistik inträffar detta ungefär ett år av tio. Om vattenbrist av angiven omfattning inträffar under 1958/59 och om endast det redan beslutade utbyggnadsprogrammet realiserar, måste styrelsen såsom framgår av tabellen genom ransonering begränsa konsumtionen med 1 250 MkWh, motsvarande 9 % av totalbelastningen. Motsvarande siffror blir, om en dylik bristsituation inträder 1959/60, 950 MkWh resp. 6 %. För 1960/61 blir de 1 300 MkWh resp. 8 %.

	1958/59	1959/60	1960/61
<i>Belastning</i>			
primabelastning	14 100	14 950	15 800
oundvikliga överskottsleveranser	150	200	250
Summa belastning	14 250	15 150	16 050

<i>Krafttillgång</i>			
från befintliga eller enligt nuvarande utbyggnadsprogram tillkommande anläggningar			
vattenkraft	11 900	13 100	13 350
ångkraft	700	700	950
möjliga köp från andra kraftföretag	400	400	450
	13 000	14 200	14 750
<i>Brist</i>	1 250	950	1 300
Möjligt krafttillskott efter nu föreslagna kompletteringsåtgärder			
	—	450	1 450
<i>Kvarstående brist</i>	1 250	500	—

För att snarast möjligt uppnå sådan balans mellan produktionsresurser och belastning, som kan tolereras utan att ingripanden på konsumtionsidan framstår som behövliga, anser styrelsen det nödvändigt att komplettera utbyggnadsprogrammet. I detta syfte föreslås följande åtgärder, vilka beräknas ge det avsedda resultatet, dock först under budgetåret 1959/60.

Till hösten 1959 färdigställs Långbjörns kraftstation samt en gasturbinanläggning vid Västervik. Vidare göres det första aggregatet i Stenungsunds ångkraftstation om möjligt klart att tas i drift i stället för enligt nuvarande program ett år senare.

Till hösten 1960 utbygges Porsi kraftstation samt färdigställs det andra aggregatet i Stenungsund.

För att få till stånd tillfredsställande produktionsresurser är vattenkraftanläggningar och bränsle drivna verk lika användbara. Ur ekonomisk synpunkt är det vid nuvarande kostnadsrelationer och belastningsförhållanden gynnsammast att ha tillgång till så mycket vattenkraft, att den genomsnittliga produktionsförmågan överstiger primabelastningen med 10 %. Om hela systemet skall klara en till 85 % av den normala reducerad vattenkrafttillgång, får de bränsle drivna verken utbyggas för att under en belastnings-säsong ta hand om ca 9 % av primabelastningen. Med hänsyn till de möjligheter, som nu står till buds, måste en ökning av ångkraftresurserna utgöra en rätt stor del av de föreslagna åtgärderna.

Det har visat sig möjligt att bedriva utbyggnaden av Långbjörns kraftstation, vilken styrelsen förra året föreslog till utförande till 1960, så snabbt att den kan tagas i drift redan under 1959. En förutsättning är, att förberedelser genomföres redan innevarande budgetår med hjälp av medel från dispositionsanslaget. För att den avsedda arbetsplanen skall gå i lås, måste en del arbeten utföras före 1956 års vårflod, alltså innan riksdagen kan fatta beslut om anläggningen. Det belopp, som blir utlagt före riksdagens ställningstagande, är emellertid relativt obetydligt och — om riksdagens beslut blir negativt — väl motiverat som riskpremie med hänsyn till den förbättring av kraftläget under vintern 1959/60, som står på spel.

För kraftförsörjningen användes numera gasturbiner flerstädes i utlandet. Hittills har ett par sådana anläggningar beslutats av enskilda svenska kraftföretag. Den maskin, som nu anskaffas, torde få en effekt av 40 000 kW. Tillskottet kommer att utgöra en ekonomiskt rationell länk i vattenfallsverkets produktionsapparat med hänsyn till att de fasta årskostnaderna är icke oväsentligt lägre än för ångkraftverk. Dess huvuduppgift blir energiproduktion under svårare vattenbristperioder. Dessutom kan gasturbinen användas för alstring av toppkraft och för produktion av reaktiv kraft samt fungera som reserv inom ett lokalt distributionssystem och därigenom ersätta eljest erforderliga nya kraftledningar.

Det föreligger viss möjlighet att få färdig den första maskinen i Stenungsunds ångkraftstation till år 1959 i stället för till år 1960. Det är dock icke säkert att det går. Med hänsyn till den förutsedda skärpningen av belastningsläget måste enligt styrelsens mening chansen för ett produktions-tillskott under vintern 1959/60 utnyttjas och alla ansträngningar sättas in på att få det realiserat. Härför kräves en rätt stor utökning av arbetena under innevarande budgetår, vilken dock kan genomföras utan att den fastställda totala investeringsramen överskrides. Det för Stenungsundsanläggningen tillgängliga anslaget blir emellertid otillräckligt och måste förstärkas på ett eller annat sätt. Styrelsen återkommer i det följande med förslag härutinnan. Det har visat sig lämpligt att utöka Stenungsundsaggregatens maximieffekt till 140 000 kW. Därmed skulle på underlag av den tidigare belastningsprognosen tidsintervallet mellan första och andra maskinen kunnat något utökas. Med den större belastningstillväxt, som nu måste förutses, framstår det som nödvändigt att installera det andra aggregatet

omedelbart efter det första så att båda står till förfogande under vintern 1960/61.

Den vattenkraftutbyggnad, som med hänsyn till storlek, ekonomi och byggnadstid bör komma närmast efter nu beslutade anläggningar och Långbjörnsstationen, är Porsi i Luleälven. Stationen kommer att utnyttja såväl Stora som Lilla Lule älvs vatten. Den ger med två aggregat i genomsnitt 900 MkWh per år och kan bli driftfärdig med ett aggregat till hösten 1960 under förutsättning att arbetena påbörjas hösten 1956. Utbyggnaden av Porsi torde komma att utgöra inledningen till ett fortsatt utnyttjande av vissa återstående fall i Luleälven, varvid de olika kraftstationerna kommer att utföras av en gemensam byggnadsorganisation. Närmast i tur står Messaure i Stora Lule älv nedanför Ligga, till vilken anläggning vattenfallsstyrelsen ämnar begära begynnelseanslag nästa år. Styrelsen förordar att redan från början ett gemensamt anslag skapas för återstående arbeten i Luleälven.

Som ett rent förnyelsearbete tillkommer i år en ny ångpanna i Västerås ångkraftstation såsom ersättning för en del av de äldsta pannorna. Åtgärden är angelägen med hänsyn till det stora utnyttjande av ångkraftresurserna, som torde komma att erfordras under den närmaste femårsperioden.

Styrelsen föreslog förra året dels utförande av en tredje avloppstunnel i Porjus kraftstation och dels påbörjande av Stalons kraftstation i Kultsjöån mellan Kultsjön och Malgomaj. Till följd av investeringsbegränsningen begärdes icke anslag för dessa ändamål i 1955 års statsverksproposition. Ehuru motiven för båda arbetena finns kvar, avstår styrelsen från att i år upprepa sina äskanden. Anledningen är önskemålet att begränsa investeringarna. Beträffande avloppstunneln i Porjus inverkar därjämte, att den med hänsyn till den kraftmängd som vinnes är av liten betydelse och att det numera och någon tid framåt icke finns någon byggnadsorganisation vid Lule älv, lämplig att taga hand om utförandet. En tidig igångsättning av utbyggnaden av Stalon, så att de i och för sig med hänsyn till de långa tunnarnas tidskrävande arbetena kan bedrivas i lugn takt, skulle icke minst ur ekonomiska synpunkter vara fördelaktig. Anläggningen är emellertid avsedd att ge krafttillskott först år 1962 eller 1963. I nuvarande läge anser styrelsen det riktigast att koncentrera resurserna på åtgärder, som ger snabbare resultat.

Resonemangen i det föregående om produktionsmöjligheter vid olika tidpunkter etc. förutsätter, att pågående och planerade vattenregleringar genomföres i den takt, som behandlingen i vattendomstolarna medger. Särskilt gäller detta regleringarna i Indalsälven, Ångermanälven med Faxälven och Umeälven. Styrelsen hör emellertid redan under innevarande budgetår börja ekonomiskt delta även i regleringar inom Skellefteälvens flodområde.

I propositionen (s. 86—87) har vidare lämnats en översikt över verkets medelsförbrukning under budgetåren 1954/55—1956/57, varav bl. a. framgår, att kostnaderna för genomförande av det reguljära programmet under

budgetåret 1956/57 beräknas till 353,8 (+ 16,8) milj. kr., varvid liksom för budgetåret 1955/56 förutsättes, att kostnaderna för förvaltningsbyggnaden lägges utanför ramen.

Vattenfallsstyrelsen har slutligen lämnat följande sammanställning av de för budgetåret 1953/54—1955/56 anvisade anslagen samt de å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstat för nästa budgetår äskade anslagen.

	1953/54	1954/55	1955/56		1956/57
			anvisat å riks- stat	äskat på tilläggs- stat m. m.	
miljoner kronor					
<i>Ramreglerade anslag</i>					
Kraftstationer	148,5	159,5	155,0	14,0	189,5
Regleringsföretag	18,0	13,0	20,0	—	13,0
Distributionsanläggningar	160,0	166,0	120,0	— 14,0	120,0
Kraftöverföring till Gotland	14,0	2,5	—	—	—
Inventarier och materiel	20,0	—	—	—	—
Diverse anslag	7,0	5,5	11,5	—	12,5
Summa	367,5	346,5	306,5	—	335,0
<i>Övriga anslag</i>					
Förvaltningsbyggnad i Stockholm .	—	—	—	5,0	2,0

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 87—102).

Över styrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Norrbottens län* (s. 102—106).

Departementschefen erinrar inledningsvis om, att det nuvarande programmet för de statliga kraftstationsutbyggnaderna grundar sig på en prognos, som år 1951 gjordes av centrala driftledningen (CDL) och som omprövades år 1953. Enligt denna prognos skulle den årliga belastningsökningen för hela landet bli ca 1 200 MkWh intill mitten av 1950-talet och ca 1 500 MkWh för tiden därefter fram till 1960-talet. I 1953 års prognos, som avsåg femårsperioden 1953—1957, räknades trots ändrade konjunkturförutsättningar med i stort sett samma stegringstakt. Den verkliga belastningsökningen under de båda senaste budgetåren har emellertid uppgått till 1 450 resp. 2 000 MkWh. Då härigenom de nämnda prognoserna ansetts ha förlorat sin aktualitet, har CDL låtit utföra en ny belastningsprognos. Resultatet av denna är en beräknad ökning av elförbrukningen inom landet med 1 700 MkWh per år under perioden 1954—1961.

Departementschefen anför härefter följande.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur vattenkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig fram till början av 1960-talet vid den utveckling av belastningen, som den nya prognosen anger, och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under perioden i fråga. De uppgifter, som gäller den totala produktionen och belastningen i landet, har sammanställts i tabell 1.

Tabell 1

Beräknad produktionsförmåga för landets samtliga vattenkraftanläggningar samt beräknad belastning m. m. under åren 1954—1961.

År	Miljoner kilowattimmar						
	Produktion under normalår	Produktion under torrår ¹	Netto-belastning ²	Marginal vid normalår	D:o i % av nettobelastningen	Marginal vid torrår	D:o i % av nettobelastningen
1954.....	22 790	19 370	22 500	+ 290	1,3	— 3 130	— 14,0
1955.....	24 070	20 460	24 450	— 380	— 1,6	— 3 990	— 16,3
1956.....	25 520	21 690	26 150	— 630	— 2,4	— 4 460	— 17,1
1957.....	26 970	22 920	27 850	— 880	— 3,2	— 4 930	— 17,7
1958.....	29 230	24 850	29 550	— 320	— 1,1	— 4 700	— 15,9
1959.....	32 020	27 220	31 250	770	2,5	— 4 030	— 12,9
1960.....	33 800	28 730	32 950	850	2,6	— 4 220	— 12,8
1961.....	36 940	31 400	34 650	2 290	6,6	— 3 250	— 9,4

Anm. Produktionssiffrorna är angivna för såväl normalår som exceptionellt torrår. De är i fråga om produktionstillskotten från anläggningar utbyggda av enskilda och kommunala företag baserade på uppgifter från företagen själva och Svenska vattenkraftföreningen. Med hänsyn till att arbetena kan påverkas såväl av företagens egna åtgärder som av yttre omständigheter, föreligger ingen säkerhet för att tillskotten kommer vid de nu förutsatta tidpunkterna. Belastningssiffrorna förutsätter utveckling enligt föreliggande prognoser.

Av tabellen framgår, att för de närmaste åren belastningen beräknas bli högre än vattenkraftproduktionen vid normalår. Först under år 1959 skulle förhållandena ändras. Marginalen under detta och det följande året skulle dock bli obetydlig. För år 1961 redovisas en större marginal, nämligen 6,6 % av nettobelastningen. Ej heller för detta år kommer man emellertid upp till den 10-procentiga marginal, som utbyggnadsprogrammet tidigare syftat till att uppnå i slutet av 1950-talet. Vid exceptionellt torrår, vilket enligt tabellen — liksom i motsvarande tabell i föregående års statsverksproposition — anses innebära att produktionen uppgår till 85 % av den vid normalår, skulle för perioden föreligga en brist av mellan 17,7 och 12,8 % för åren fram till 1961 samt 9,4 % för sistnämnda år.

För statens vattenfallsverks distributionssouvråden räknas med en årlig belastningsökning om 850 MkWh d. v. s. hälften av den för hela landet. Under förutsättning att styrelsens nu föreslagna byggnadsprogram får fullföljas, skulle därvid vid normal vattentillgång för åren 1955—1958 uppstå en negativ marginal på i genomsnitt 330 MkWh och för åren 1959—1961 en positiv marginal på resp. 400, 740 och 810 MkWh. Vid exceptionellt torrår skulle föreligga en brist för den förstnämnda perioden på något över 17 % av nettobelastningen och för de tre sista åren på genomsnittligt 11 %. Beräkningarna för vattenfallsverkets sektor visar sålunda i stort sett samma utveckling, som enligt tabell 1 för hela landet i vad gäller tiden fr. o. m. 1960. Av ökningen år 1961 svarar vattenfallsstyrelsen däremot för endast en mindre del.

Om icke vattenfallsstyrelsen beredes möjlighet att genomföra vissa nu föreslagna kompletteringsåtgärder skulle den positiva marginalen vid normalårsförhållanden under åren 1959—1961 bli än knappare, och för sistnämnda år utbytas mot ett underskott av inemot 500 MkWh, alltså ett bortfall av närmare 1 300 MkWh.

¹ Avser produktionen under ett exceptionellt torrår, vilken förutsatts uppgå till 85 % av normalårsproduktionen.

² Exkl. Ånggenerering och exporterad överskottskraft.

Det kan sålunda konstateras, att kraftförsörjningsläget såväl totalt som för vattenfallsverkets del ter sig ogynnsamt för en rad av år framåt. Betydande tillskott av ångkraft torde bli nödvändiga vilka avsevärt fördyrar kraftproduktionen. Om nederbördsförhållandena för något år skulle bli exceptionellt dåliga, kan konsumtionsbegränsande åtgärder bli ofrånkomliga. De kompletterande utbyggnadsåtgärder, som styrelsen föreslagit, kan på grund av den långa tid, som erfordras för förberedelse och utbyggnad av en kraftstation, icke påverka situationen för de närmaste åren. Först till hösten 1959 kan en viss förbättring ske och sin fulla verkan får åtgärderna först under de följande åren.

De förslag till kompletterande åtgärder, som styrelsen framlagt, innebär i korthet följande. Till hösten 1959 utbygges i Ångermanälven Långbjörns kraftstation, som skall ge ett energitillskott av 390 MkWh per år, och en gasturbinanläggning vid Västervik med en maximieffekt om 40 000 kW. Vidare forceras arbetena vid Stenungsunds ångkraftstation, så att det första aggregatet om möjligt kan tas i drift vid samma tid och icke som enligt nuvarande program ett år senare. Därjämte förutsättes, att aggregaten vid sagda ångkraftverk skall ges ökad maximieffekt, 140 000 kW per aggregat. Till hösten 1960 utbygges i Lule älv Porsis kraftstation, som föreslås få en genomsnittlig produktionsförmåga av 900 MkWh, samt färdigställs det andra aggregatet i Stenungsund. Som ett rent förnyelsearbete föreslår styrelsen därjämte en ny ångpanna i Västerås ångkraftstation.

Medelsförbrukningen för nu nämnda arbeten, för fullföljande av pågående utbyggnader samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella utgifter har styrelsen för nästa budgetår beräknat till 354 milj. kr. Den för innevarande budgetår fastställda medelsförbrukningsramen utgör, efter den mindre korrigeringsom jag föreslagit i det föregående, 335 milj. kr.; minskningen om 2 milj. kr. förutsättes falla på dispositionsanslaget.

Innan jag går in på dessa förslag i fråga om utbyggande av vatten- och ångkraftstationer m. m., vill jag något beröra spörsmålet om atomkraften. Vattenfallsstyrelsen har i petita upplyst om att den i samverkan med AB Atomenergi börjat utarbeta planer för ett första atomkraftverk, som främst skulle tjäna syftet att ge praktiska erfarenheter för framtiden. Under loppet av den gångna hösten har planeringen fortgått i forcerad takt, och vissa utsikter torde numera finnas, att vattenfallsstyrelsen redan i sina äskanden om anslag för budgetåret 1957/58 skall kunna framlägga konkreta förslag i frågan. Atomkraften bedömes dock icke kunna påverka kraftförsörjningsläget för de år, som täcks av vattenfallsstyrelsens i petita redovisade utbyggnadsplaner, eller de närmaste åren därefter. För att icke äventyra elkraftförsörjningen finner jag det därför angeläget att man icke nu slår av på takten för den fortsatta utbyggnaden av de konventionella kraftkällorna utan söker komplettera byggnadsprogrammet med hänsyn till den ändrade belastningsprognosen.

Med hänsyn till angelägenheten av att så snart som möjligt åstadkomma en förbättring av kraftförsörjningsläget, har departementschefen ansett investeringsramen för nästa budgetår icke kunna sättas lägre än till 326 milj. kr. Av minskningen i förhållande till vattenfallsstyrelsens äskande faller 17 milj. kr. på distributionsanläggningar, 2 milj. kr. på att anskaffandet av den nya ångpannan vid Västerås kraftverk uppskjutits, 3 milj. kr. på en mindre försening av tidpunkten för påbörjandet av gasturbinanläggningen vid Västervik samt resten, ca 6 milj. kr., på förskjutningar till ett följande

budgetår av vissa arbeten, som icke är oundgängligen nödvändiga för att anläggningarna skall kunna tagas i drift vid avsedda tidpunkter. Vidare förutsätter departementschefen, att om ytterligare sådana möjligheter skulle visa sig förefinnas de härigenom frigjorda beloppen i första hand skall användas till att med hjälp av dispositionsanslaget förstärka anslaget till gasturbinanläggningen vid Västervik, så att tidsförskjutningen för denna anläggning begränsas eller helt elimineras. Den ungefärliga fördelningen av medelsförbrukningen framgår av en i propositionen (s. 109) intagen tabell.

Departementschefen anför vidare.

För att få till stånd den eftersträfvade förbättringen i kraftförsörjningen fordras vissa omdispositioner mellan anslagen för innevarande budgetår. Dessa syftar till att öka utbyggnadstakten vid Stenungsundsverket och att möjliggöra vissa förberedelsearbeten för Långbjörns kraftstation. Med hänsyn till det ändrade försörjningsläget tillstyrker jag dessa förslag, som kan genomföras inom den för budgetåret nu beräknade ramen om 335 milj. kr. Planerna på att öka maskinaggregatens effekt i Stenungsundsanläggningen anser jag innebära avsevärda fördelar, varför jag tillstyrker jämväl detta förslag.

För forceringen av ångkraftverket anser vattenfallsstyrelsen ett tillskottsbelopp om 14 milj. kr. behövt. Härav har 6 milj. kr. ansetts kunna belasta dispositionsanslaget, och Kungl. Maj:t har den 2 december 1955 medgivit överföring av sagda belopp för förstärkning av anslaget till Stenungsunds ångkraftstation. För att täcka det återstående medelsbehovet torde på av vattenfallsstyrelsen anförda skäl anslaget till distributionsanläggningar kunna anlitas. Riksdagens tillstånd torde inhämtas, att från den för budgetåret 1955/56 ingående behållningen på sistnämnda anslag överföra högst 8 milj. kr. till anslaget Stenungsunds ångkraftstation.

Styrelsen har föreslagit, att 3,5 milj. kr. skall anvisas ur dispositionsanslaget för förberedelsearbeten vid Långbjörn samt för nästa budgetår äskat 16 milj. kr. till denna anläggning. Med hänsyn till att arbetsorganisationen vid det närbelägna kraftstationshygget vid Lasele, som befinner sig i slutskedet, avses skola successivt överföras till anläggningen vid Långbjörn, anser jag, att medelsbehovet för dessa båda kraftverk bör tillgodoses ur ett och samma anslag. Vid denna uppläggning synes det lämpligt, att anslaget till kraftstationen vid Lasele tages i anspråk även för förberedelsearbetena under innevarande budgetår vid Långbjörn. Med hänsyn till att dessa arbeten delvis måste utföras före 1956 års vårflod och därför behöver igångsättas redan i februari månad, gör jag hemställan i fråga om denna medelsdisposition i den senare i dag anmälda propositionen nr 2 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56.

Vad gäller kraftstationen vid Porsi, som vattenfallsstyrelsen föreslagit skall påbörjas hösten 1956, har länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasatt, om icke den uppströms planerade kraftstationen vid Messaure bör kunna utföras före Porsi samt förordat vissa jämkningar beträffande utformningen av anläggningen och ansett det rimligt att fordra, att byggnadsarbetena — däri inbegripet även arbeten på land — icke igångsätts, förrän vattendomstolens beslut i ärendet föreligger. Vattenfallsstyrelsen har till bemötande av länsstyrelsens yttrande meddelat, att projektering av Messaure icke hunnit så långt att arbetena kan påbörjas förrän år 1957 samt att byggnadstiden dessutom måste bli icke oväsentligt längre än för Porsistationen. En omkastning av turordningen kan alltså icke ske utan att kraftförsörjningssituationen i början av 1960-talet avsevärt försämrats. Enligt styrelsen finnes ej heller

något annat alternativ, som kan ge erforderligt krafttillskott för 1960/61. Beträffande behandlingen i vattendomstolen har styrelsen anfört, att statsmakternas behandling av anslagsfrågan bör kunna baseras på att domstolen skall hinna meddela deldom med tillstånd till byggande i vatten innan de egentliga byggnadsarbetena behöver påbörjas. Styrelsen har dock tillagt, att den i ett extremt läge kan bli nödsakad överväga att före deldomen påbörja förberedande arbeten på land. I anledning härav vill jag erinra om, att Svenska naturskyddsföreningen i ett till justitiedepartementet ingivet förslag till vissa ändringar i vattenlagen förordat förbud mot påbörjande av arbeten på land för vattenbyggnad utan vattendomstolens förprövning. Enligt vad jag inhämtat av chefen för nämnda departement, torde föreningens förslag inom en snar framtid tas upp till övervägande. Vad angår det nu aktuella byggnadsföretaget har jag i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag beräknat en medelsförbrukning för nästa budgetår av 10 milj. kr. Skulle vid den tidpunkt, då medlen behöver tas i anspråk, den berörda lagstiftningsfrågan icke vara avgjord och ej heller vattendomstolens deldom ha meddelats, torde få förutsättas, att i varje fall sådana större investeringar, som kan befaras föregripa domstolens ställningstaganden i fråga om anläggningens utformning, icke kommer till stånd.

Vid sidan av de ramreglerade anslagen har vattenfallsstyrelsen för innevarande och nästa budgetår hemställt om 5 milj. kr. till inköp av tomt för en förvaltningsbyggnad i Räcksta inom Stockholm samt 2 milj. kr. till projektering av byggnaden m. m. Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande över förslaget ifrågasatt, om icke styrelsen kunde förläggas till någon annan ort än Stockholm samt förordat undersökningar i detta hänseende. Då jag i likhet med sistnämnda myndighet ansett lokaliseringsfrågan närmare böra prövas, har jag den 21 december 1955, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillkallat en sakkunnig för att skyndsamt utreda frågan om vattenfallsstyrelsens framtida förläggning. Min avsikt är att, om detta visar sig möjligt, senare i vår föreslå Kungl. Maj:t att underställa riksdagen förslag i ämnet. I avbidan härpå torde anslag för ändamålet böra uppföras endast med ett preliminärt belopp. Jag förordar, att 2 000 000 kr. beräknas härför.

I fråga om beräkningen av anslagen förordar jag, att i princip de belopp anvisas, som fordras för att jämte beräknad behållning vid nästa budgetårs ingång täcka medelsförbrukningen under varje anslagsrubrik. Dispositionsanslaget upptager jag i enlighet med styrelsens förslag till 10 milj. kr. Den totala anslagssumman för nästa budgetår kommer därvid att utgöra 296 milj. kr.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en kostnad om 3,8 milj. kr. för inköp och upprustning av distributionsnät i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. I överensstämmelse med tidigare tillämpade riktlinjer bör 80 % av utgifterna härför omedelbart avskrivnas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag föreslagit, att i detta syfte ett avskrivningsanslag om 3 milj. kr. anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

Utskottet. Enligt den nya prognos som uppgjorts av centrala driftledning- en väntas den totala elförbrukningen inom landet komma att öka med i genomsnitt 1 700 M kWh per år under den närmaste tidsperioden. Med utgångspunkt härifrån och under beaktande jämväl av nu föreliggande utbyggnadsplaner ha i statsverkspropositionen sammanställts vissa uppgifter rörande den sannolika utvecklingen på vattenkraftförsörjningens område fram till

början av 1960-talet. Av uppgifterna framgår, att för de närmaste åren belastningen beräknas bli högre än produktionen. Först under år 1959 skulle förhållandena ändras, dock icke i så hög grad att ens för år 1961 den erforderliga säkerhetsmarginalen kunde uppnås. Det nu sagda gäller produktionen vid normalår. Vid exceptionellt torrår återigen skulle för hela perioden föreligga en brist, uppgående till högst 17,7 och lägst 9,4 %. För vattenfallsverkets del är läget i stort sett detsamma som för landet i dess helhet.

För att snarast möjligt uppnå en mera tillfredsställande balans mellan produktionsresurser och belastning har vattenfallsstyrelsen funnit en komplettering av det nuvarande utbyggnadsprogrammet nödvändig. I detta syfte har styrelsen föreslagit vissa åtgärder, innebärande bl. a. att förberedelser för den i fjolårets statsverksproposition berörda kraftstationen vid Långbjörn vidtagas redan innevarande budgetår, att arbetena vid Stenungsunds ångkraftstation forceras och att aggregaten därstädes givas ökad maximieffekt ävensom att en ny kraftstation påbörjas vid Porsi i Lule älv. Medelsförbrukningen för ifrågavarande arbeten, för fullföljande av pågående utbyggnader samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella poster har styrelsen för nästa budgetår beräknat till inalles 353,8 milj. kr.

Av vattenfallsstyrelsen ha även lämnats vissa uppgifter om de föreliggande planerna för ett första atomkraftverk. I anslutning därtill har departementschefen erinrat om att atomkraften, såvitt nu går att bedöma, icke kan påverka kraftförsörjningsläget för de år som täckas av styrelsens i petita redovisade utbyggnadsplaner eller de närmaste åren därefter. För att icke äventyra elkraftförsörjningen har departementschefen därför funnit angeläget, att man icke nu slår av på takten i fråga om den fortsatta utbyggnaden av de konventionella kraftkällorna utan söker komplettera byggnadsprogrammet med hänsyn till den ändrade belastningsprognosen. Mot denna bakgrund har departementschefen ansett ramen för vattenfallsverkets investeringar under nästa budgetår icke kunna sättas lägre än till 326 milj. kr., vilket i förhållande till styrelsens äskanden dock innebär en begränsning med ca 28 milj. kr. Departementschefen har vidare uttalat att det, därest den eftersträlvade förbättringen av kraftförsörjningen skall kunna komma till stånd, erfordras vissa omDispositioner mellan de för innevarande budgetår anvisade anslagen, syftande till att öka utbyggnadstakten vid stenungsundsverket och att möjliggöra vissa förberedelsearbeten för Långbjörns kraftstation. Sålunda har föreslagits, att från den ingående behållningen på anslaget till distributionsanläggningar ett belopp av högst 8 milj. kr. får överföras till anslaget till Stenungsunds ångkraftstation samt att anslaget till kraftstation vid Lasele får tagas i anspråk jämväl för ovannämnda förberedelsearbeten. Beträffande sistnämnda medelsdisposition har hemställan dock gjorts i annat sammanhang.

Utskottet vill erinra om att utskottet vid sin behandling av de i såväl 1954 som 1955 års statsverkspropositioner framlagda investeringsplanerna ansett sig med hänsyn till då föreliggande uppgifter om kraftkonsumtionens

utveckling böra uttala vissa betänkligheter mot de av Kungl. Maj:t för respektive budgetår förordade begränsningarna av vattenfallsverkets investeringsvolym. Den nya belastningsprognos som utarbetats av centrala driftledningen visar, att utskottets farhågor härutinnan varit befogade. För den närmaste framtiden väntas sålunda produktionen även vid normalår bli otillräcklig för att tillgodose behovet. Detta innebär att förbrukarna av elektrisk energi under en följd av år ha att räkna med ett ständigt ransoneringshot. Skulle i detta läge ett exceptionellt torrår inträffa, kunna på grund av vattenkraftindustriens karaktär av basindustri svåra efterverkningar för hela samhällslivet uppstå. Utskottet önskar därför understryka angelägenheten av att utbyggnaden av den svenska vattenkraften får planenligt fullföljas samt att de av vattenfallsstyrelsen och övriga kraftföretag uppställda produktionsmålen icke utan starkt tvingande skäl beskäras.

I överensstämmelse med denna sin uppfattning tillstyrker utskottet — som redan i sitt av riksdagen numera godkända utlåtande nr 17 tagit ställning till frågan om påbörjandet av den nya kraftstationen vid Långbjörn — att ett belopp av högst 8 milj. kr. får tagas i anspråk av anslaget till distributionsanläggningar i och för forcering av arbetena vid Stenungsunds ångkraftstation. Såsom framgått redan av punkten 1 har utskottet ej heller något att erinra mot att vattenfallsverkets investeringsram för nästa budgetår fastställas till ett sammanlagt belopp av 326 milj. kr., med den av departementschefen förordade fördelningen på olika utgiftsändamål. De av departementschefen redovisade principerna för beräkningen av erforderliga anslag finner sig utskottet jämväl kunna godtaga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att från den för budgetåret 1955/56 ingående behållningen å investeringsanslaget till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk överföra 8 000 000 kr. till investeringsanslaget till Stenungsunds ångkraftstation;

II. för budgetåret 1956/57 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Stenungsunds ångkraftstation	33 000 000 kr.
2. Gasturbinanläggning vid Västervik	1 000 000 »
3. Kraftstationer i Indalsälven mellan Litset och Gesunden	7 000 000 »
4. Kraftstation vid Järkvissle	18 000 000 »
5. Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraft- station	7 500 000 »
6. Ytterligare kraftstationer i Ångermanälven . . .	5 000 000 »
7. Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken	53 000 000 »
8. Stornorrfors kraftstation	30 000 000 »

9. Lån till Aktiebolaget Umeforsen	7 000 000	kr.
10. Ytterligare kraftstationer i Luleälven	10 000 000	»
11. Regleringsföretag	13 000 000	»
12. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	97 000 000	»
13. Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000 000	»
14. Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 500 000	»
15. Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	10 000 000	»

Luftfartsfonden

6:o) Luftfartens markorganisation m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 113—127) föreslagit riksdagen att dels för budgetåret 1956/57 under luftfartsfonden anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 4 001 000 kr., dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1956/57 under samma fond till Utbyggnad av storflygplats beräkna ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

Till luftfartens markorganisation har för budgetåren 1953/54—1955/56 anvisats samt för budgetåret 1956/57 äskats följande investeringsanslag:

	1953/54	1954/55	1955/56	Äskanden 1956/57
	tusental kronor			
Markförvärv	1	—	—	1
Flygfältsbyggen	5 850	3 800	5 000	1 600
Byggnader	600	1 700	—	1 700
Teleutrustning m. m.	90	100	100	100
Belysningsanläggningar	1 470	900	900	800
Fordon, maskiner och redskap	375	300	450	1 050
Försvarsberedskap vid luftfartsverket	—	225	145	125
Luftfartsverkets dispositionsanslag	1 000	—	150	300
Summa	9 386	7 025	6 745	5 676

I ett i propositionen (s. 113—114) intaget program har luftfartsstyrelsen redovisat sina för innevarande och nästa budgetår planerade investeringar.

Programmet upptar investeringar till ett belopp som överstiger den f. n. gällande investeringsramen, 7 milj. kr., med ca 1,5 milj. kr. Erfarenhetsmässigt kan man dock enligt styrelsen räkna med att vissa arbeten förskjutes i tiden eller av olika skäl över huvud taget icke kan utföras under angivet budgetår. Med utgångspunkt från att investeringsanslagen även under budgetåret 1956/57 skall belastas med högst 7 milj. kr., har luftfartsstyrelsen sålunda liksom tidigare ansett det erforderligt att framlägga ett något större arbetsprogram. Då överföring av medel mellan investeringsanslagen

icke kan äga rum, har medelsbehovet under vart och ett av dessa anslag måst beräknas med viss marginal. Det anses böra få ankomma på styrelsen att från fall till fall bestämma eller föreslå om och i vilken takt de i arbetsprogrammet angivna objekten skall komma till utförande.

Med hänvisning till sitt uppdrag att verkställa en förberedande utredning rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av Halm sjöns flygplats meddelar styrelsen, att utredningen ännu icke kunnat avslutas, enär det visat sig, att man på grundval av bl. a. den flygtekniska utvecklingen och erfarenheterna utomlands måste till stor del omplanera flygplatsprojektet. Styrelsen avser att i särskild skrivelse i slutet av 1955 återkomma till härmed sammanhängande spörsmål.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 115—124).

Över framställningen ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Scandinavian Airlines System* (s. 124).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att luftfartsstyrelsen vid sina anslagsberäkningar för nästa budgetår utgått från att nuvarande investeringsram av 7 milj. kr. bibehålles i stort sett oförändrad. För att uppnå viss frihet i valet mellan de olika investeringsobjekten, har styrelsen i sitt investeringsprogram tagit upp arbeten till en total kostnad för budgetåret 1956/57 av ca 8,5 milj. kr.

Departementschefen erinrar vidare om att han i investeringsplanen för kommunikationsverken funnit det nödvändigt att under nästa budgetår begränsa styrelsens reguljära investeringar till 6 milj. kr. Hur medelsförbrukningen vid denna ram ungefärligt fördelar sig på de väsentligare anslagsändamålen framgår av en i propositionen (s. 125) intagen tabell, vartill torde få hänvisas. Vidare föreslås, att i avbidan på särskild proposition i ämnet ett belopp av 25 milj. kr. preliminärt beräknas för utbyggnad av en storflygplats för stockholmsområdet samt att ett ställningstagande till de i luftfartsstyrelsens arbetsprogram upptagna investeringarna för halm sjöfältet med hänsyn härtill skall anstå.

Beträffande de av styrelsen för budgetåret 1956/57 redovisade investeringsplanerna anföres följande.

De i fjolårets statsverksproposition omnämnda förhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad om eventuell avveckling av Bromma flygplats har ännu icke kunnat slutföras. Då flygplatsen oavsett resultatet av dessa förhandlingar torde behöva bibehållas åtminstone fram till 1960/61, synes de av luftfartsstyrelsen för denna flygplats föreslagna investeringarna, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 675 000 kr., få genomföras.

Under åberopande av att det nuvarande stationsområdet på Bulltofta flygplats med därå uppförda stationsbyggnader blivit otillräckligt till följd av den ökade trafiken har luftfartsstyrelsen föreslagit anläggande av nytt sådant område i en annan del av flygplatsen. Kostnaderna för arbetena på själva flygfältet har beräknats till 2 milj. kr., varav 500 000 kr. skulle bli erforderliga för nästa budgetår. För en ny stationsbyggnad har i petita beräknats en total kostnad av 3,5 milj. kr., men i en under hösten överlämnad

skrivelse har styrelsen anmält, att kostnaden på grund av senare framförda krav på ytterligare lokalutrymmen beräknas till 4 milj. kr. Enligt ett uppgjort förslag till avtal mellan kronan och Malmö stad skall staden lämna ett beräknat bidrag om 1 milj. kr. för rätt att disponera vissa lokaler för tull- och passmyndigheter på flygplatsen, medan kronan skall inlösa motsvarande lokaler i den nuvarande stationsbyggnaden för 98 000 kr. Statsverkets nettokostnad för den nya byggnaden skulle således bli ca 3,1 milj. kr. Härav anser luftfartsstyrelsen ett belopp av 750 000 kr. erforderligt för budgetåret 1956/57.

För egen del bedömer jag ifrågavarande upprustning av Bulltofta flygplats som angelägen och vill därför i princip tillstyrka densamma. Beräkningen av kostnaderna för stationsbyggnaden har jag emellertid funnit vara osäker. Jag anser därför en översyn av förslaget i denna del påkallad. I samband därmed kan jämväl de nu föreliggande ritningarna behöva jämkas varvid bör undersökas om icke kostnadsreduceringar kan vinnas genom ett ändrat utförande av byggnaden. Slutligen bör enligt min mening de i avtalsförslaget upptagna bestämmelserna, som binder kronan i fråga om tidpunkten för byggnadsarbetenas igångsättande och den takt, i vilken arbetena skall bedrivas, borttagas eller uppmjukas. Med hänsyn till de ytterligare utredningar och förhandlingar, som sålunda erfordras i ärendet, synes i fråga om byggnaden för nästa budgetår endast böra upptagas medel för projektering. Styrelsen torde däremot böra erhålla bemyndigande att påbörja arbetena med taxibanor, stationsplatta o. d. Jag beräknar för projekteringen av byggnaden ett belopp av 150 000 kr. och för arbetena på flygfältet 400 000 kr.

Styrelsen har anmält ytterligare ett större byggnadsprojekt, som skulle medföra krav på investeringsmedel under en följd av år, nämligen en upprustning av Sundsvall—Härnösands flygplats. I första hand skulle därvid byggas en bro mellan det på en ö belägna flygfältet och fastlandet. Senare skulle komma ytterligare arbeten och den totala kostnaden för flygplatsens upprustning har beräknats till ca 8 milj. kr. Detta projekt anser jag böra anstå i nuvarande läge.

Mot styrelsens investeringsplan i övrigt, som bl. a. upptager fortsatta arbeten på Visby flygfält, ett nytt garage på Torslanda flygplats och en upprustning av katastroftjänsten, har jag ej något att erinra. Av styrelsen begärt bemyndigande att beställa all erforderlig material för katastrofberedskapen på en gång torde böra bifallas.

Till försvarsberedskap har jag tagit upp ett anslag av 100 000 kr. Beloppet synes böra omedelbart avskrivnas. Chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag förordat, att ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten.

Utskottet. Vid sina anslagsberäkningar för nästa budgetår har luftfartsstyrelsen utgått från att nuvarande investeringsram av 7,0 milj. kr. bibehålles i stort sett oförändrad. Departementschefen har emellertid ansett en begränsning av luftfartsverkets reguljära investeringsutgifter till totalt 6,0 milj. kr. vara erforderlig. För genomförande av det sålunda föreslagna programmet ha äskats anslag om tillhoppa ca 4 milj. kr. Härutöver föreslås i avbidan på särskild proposition i ämnet att ett belopp av 25 milj. kr. beräknas för utbyggnad av en storflygplats för stockholmsområdet, i anledning varav de i luftfartsstyrelsens förslag upptagna investeringarna för halmsjöfältet anses böra anstå. Vissa av styrelsen föreslagna investeringar för Bromma flygplats anses däremot av Kungl. Maj:t böra godtagas, då förhandlingarna

mellan kronan och Stockholms stad om eventuell avveckling av flygplatsen ännu icke hunnit slutföras och densamma under alla förhållanden beräknas behöva bibehållas fram till 1960/61.

Av luftfartsstyrelsen framlagda planer på en upprustning av Bulltofta flygplats ha i princip godkänts av departementschefen, som i anslutning härtill tillstyrker bemyndigande för styrelsen att påbörja vissa arbeten med taxibanor och stationsplatta m. m. Beträffande uppförande av en ny stationsbyggnad till en kostnad av 4 milj. kronor, vartill Malmö stad enligt särskilt avtal skulle bidra med ca 1 milj. kr., anses dock ytterligare utredningar och förhandlingar nödvändiga, varför endast ett mindre belopp för projektering av byggnaden upptagits. Den av styrelsen föreslagna upprustningen av Sundsvall—Härnösands flygplats anses av departementschefen böra anstå, medan investeringsplanerna i övrigt — avseende bl. a. fortsatta arbeten på Visby flygfält, nytt garage på Torslanda flygplats och upprustning av katastrofjänsten — godtagits.

Utskottet har, såsom redan framgått av utskottets under punkten 1 redovisade ställningstagande till Kungl. Maj:ts förslag till investeringsplan för kommunikationsverken, intet att erinra mot att luftfartsverkets reguljära investeringar för nästa budgetår fastställas till ett belopp av totalt 6,0 milj. kr. Vad departementschefen därvid anfört och förordat rörande verksamhetens inriktning och utformning inom den angivna medelsförbrukningsramen anser sig utskottet jämväl kunna godtaga. Utskottet vill dock i anslutning härtill understryka departementschefens uttalande beträffande angelägenheten av en upprustning av Bulltofta flygplats, enär densamma på grund av sitt trafik- och befolkningsgeografiska läge torde komma att få en allt större betydelse för såväl den inrikes som den hastigt växande internationella flygtrafiken. Utskottet finner det även önskvärt, att en förbättring av flygtrafikförhållandena inom Sundsvall—Härnösandsområdet åstadkommes så snart omständigheterna det medgiva.

Utskottet kommer framdeles att i särskilt utlåtande taga ställning till frågan om utbyggnad av en storflygplats för stockholmsområdet jämte därmed sammanhängande spörsmål.

I förevarande sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1956/57 under luftfartsfonden anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. <i>Markförvärv</i>	1 000 kr.
2. <i>Byggnader</i>	1 400 000 »
3. <i>Teleutrustning m. m.</i>	100 000 »
4. <i>Belysningsanläggningar</i>	550 000 »
5. <i>Fordon, maskiner och redskap</i>	1 050 000 »
6. <i>Försvarsberedskap vid luftfartsverket</i>	100 000 »
7. <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i>	800 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7:o) Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm. Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 128—130) föreslagit riksdagen att till Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

I en inom första kammaren vid 1953 års riksdag väckt motion (I: 111) hemställdes, att riksdagen måtte besluta anmoda Kungl. Maj:t att ålägga fortifikationsförvaltningen att sörja för inläggande av vatten- och avloppsledningar i vissa fastigheter i gamla Djurgårdsstaden. I sitt utlåtande (nr 169) över motionen förutsatte statsutskottet bl. a., att frågan om modernisering av ifrågavarande bebyggelse komme att bli föremål för prövning. Vad sålunda anförts ansåg utskottet böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. Riksdagen (skr. nr 403) beslöt i överensstämmelse med utskottets förslag.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1954 överfördes förvaltningen av bl. a. den i motionen berörda delen av Djurgårdsstaden från fortifikationsförvaltningen till byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 6 september 1955 har nu *byggnadsstyrelsen* för nästa budgetår äskat ett anslag av 200 000 kr. för påbörjande av sanerings- och moderniseringsarbeten inom viss del av gamla Djurgårdsstaden i Stockholm.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att den låtit verkställa en utredning om sanering och modernisering av hela det sålunda överförda området. Utredningen har visat, att arbetena bör uppdelas i två huvudetapper, av vilka den ena bör inriktas på den egentliga bostadsbebyggelsen medan den andra bör omfatta tivoliområdet med däri insprängd äldre bebyggelse. Då utformningen av det senare området liksom den framtida förläggningen av nöjesparken måste ses i ett större sammanhang, omfattande bl. a. utnyttjandet av Galärvarvet efter flottans avflyttning har styrelsen nu begränsat sitt förslag till den egentliga bostadsbebyggelsen, d. v. s. den del av Djurgårdsstaden, som avsågs i motionen till 1953 års riksdag.

Förslaget innebär rent stadsplanemässigt en anslutning till den regleringsplan, som år 1736 upprättades av P. Tillaeus. Denna plan överensstämmer i allt väsentligt med nu bestående förhållanden. Vissa gator, som upptagits i planen men endast delvis kommit till utförande, bör dock utläggas. I åtgärderna avseende områdets yttre utformning ingår även rivning av ett antal bristfälliga uthus och vissa icke ursprungliga tillbyggnader till bostadshusen samt återuppförande av ett nedbrunnet bostadshus.

Beträffande de enskilda byggnaderna har styrelsen räknat med att i möjligaste mån utan att störa den bestående miljön införa normal bostadsstandard, d. v. s. elektrisk belysning, vatten och avlopp, w. c., centralvärme m. m. I den mån bebyggelsen icke lämpar sig för fortsatt bostadsändamål ha utrymmena föreslagits utnyttjade för hantverk, konstindustri m. m. Genom

saneringen erhålles totalt 40 bostadslägenheter, 7 hantverkslokaler, 2 butiker samt 1 samlings-sal. Den sammanlagda lägenhetsytan utgör ca 3 100 m². Kostnaderna för samtliga arbeten i första etappen beräknas till ca 2 000 000 kr. De ökade hyresinkomsterna beräknas ge en förräntning efter 2,2 % om hänsyn jämväl tages till tomtvärdet, 725 000 kr. Då byggnaderna emellertid är intagna i förteckningen över byggnadsminnesmärken och marken således inte kan exploateras på vanligt sätt, har det syntts styrelsen berättigat att utgå från att hyresavkastningen endast skall förränta en mindre del av nämnda belopp.

På grund av områdets stora kulturhistoriska värden har styrelsen — trots den låga förräntningen på insatt kapital — funnit den föreslagna saneringen och moderniseringen välmotiverad. I betraktande av bl. a. de långt gångna rötangreppen och andra skador på byggnaderna böra arbetena påbörjas utan dröjsmål. Med hänsyn till den omflyttning av de nuvarande hyresgästerna, som är nödvändig, beräknas tio år erforderliga för programmets genomförande.

Över byggnadsstyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *bostadsstyrelsen*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *överståthållarämbetet* och *Stockholms stadskollegium* (s. 130).

Departementschefen har icke någon annan erinran mot byggnadsstyrelsens förslag än att den takt, i vilken arbetena böra bedrivas, är från år måste avvägas i förhållande till andra föreliggande byggnadsprojekt.

Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande förenämnda saneringsarbeten, förutsätter att vid desammas genomförande rimlig hänsyn tages till de inom ifrågavarande område av Djurgårdsstaden nu bosatta hyresgästerna.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

8:o) *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna*. Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 130—135) föreslagit riksdagen att till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kr.

I skrivelse den 31 augusti 1955 har *byggnadsstyrelsen* erinrat om sin i fjol-årets petita redovisade utredning rörande lokalbehovet vid länsstyrelserna och vid övriga statliga administrationsorgan i residensstäderna. Byggnadsstyrelsen vidhåller behovet av den i tidigare petita angivna investeringssumman för ändamålet, ca 7 milj. kr. per år. Med hänsyn till kraven på begränsning av investeringarna har styrelsen emellertid för nästa budgetår i huvudsak endast räknat med fortsatt medelstilledning till redan beslutade företag. Dessa avse nya landsstatshus i Jönköping, Halmstad och Falun

samt ombyggnadsarbeten i Nyköping och Kristianstad. Härutöver har styrelsen föreslagit påbörjande av två nya företag, nämligen i Västerås och Östersund, vilka ligga närmast i angelägenhetsgrad efter redan beslutade arbeten. Beträffande här angivna företag ha i propositionen (s. 131—134) lämnats vissa närmare upplysningar.

Då byggnadsstyrelsens äskande för nästa budgetår till byggnadsarbeten för länsstyrelserna, 6 400 000 kr., har befunnits böra begränsas till 3 200 000 kr. har styrelsen under hand anmodats att uppge vilka ändringar, som med hänsyn härtill måste vidtagas i byggnadsprogrammet. Det reviderade programmet har redovisats i en i propositionen (s. 134) intagen sammanställning.

Departementschefen erinrar inledningsvis om att styrelsen räknat med att taga i anspråk 7,4 milj. kr. för byggnadsarbeten vid länsstyrelserna. Med hänsyn till förutsatt reservation å anslaget skulle härför erfordras en medelsanvisning av 6,4 milj. kr. Härvid har styrelsen förutsatt att få påbörja ett större nybyggnadsföretag för länsförvaltningen i Västerås samt att få utöka pågående arbeten i Nyköping och Östersund med ytterligare en byggnadsetapp. I Nyköping innebär denna en tillbyggnad av residensets annex medan den för Östersunds del är begränsad till viss ombyggnad av de till residensbyggnaden förlagda kontorslokalerna. Departementschefen är dock inte beredd att tillstyrka ett högre anslag än 3,2 milj. kr., vilket innebär att tillhoppa 11,2 milj. kr. bli tillgängliga för innevarande och nästa budgetårs arbeten. Inom denna ram är det endast möjligt att ge ett obetydligt utrymme för nya arbeten. Ett mindre belopp kan dock disponeras för påbörjande av landsstatsbyggnaden i Västerås. Tillbyggnaden i Nyköping måste anstå ytterligare. Arbetena i residenset i Östersund, vilka i investeringsplanen sammanförts med det nu pågående företaget, kunna däremot delvis beredas plats inom anslagsbeloppet.

Utskottet. Byggnadsstyrelsen har för nästa budgetår för byggnadsarbeten för länsstyrelserna räknat med investeringsutgifter om sammanlagt 7,4 milj. kr., vilket skulle nödvändiggöra en förstärkning av anslaget med 6,4 milj. kr. Departementschefen förklarar sig emellertid icke beredd att tillstyrka mer än 3,2 milj. kr. för ändamålet. Till följd härav kan för nästa budgetår blott ett mindre belopp disponeras för den av byggnadsstyrelsen föreslagna nya byggnaden för länsförvaltningen i Västerås, medan för planerade om- och tillbyggnadsarbeten i Nyköping och Östersund medel endast för det senare företaget kunna påräknas.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer följaktligen,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kr.

9:o) **Anordnande av förvaltningslokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 135 och 136) hemställer utskottet, att riksdagen må till *Anordnande av förvaltningslokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kr.

10:o) **Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 136 och 137) hemställer utskottet, att riksdagen må till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kr.

11:o) **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 137—140) föreslagit riksdagen, att dels till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr., dels ock godkänna vissa kompletteringar av den förteckning, som ligger till grund för användningen av anslaget.

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänför sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till proposition 1948:2 (bil. 14, pkt 8). I enlighet med förslag, som godkänts av 1954 års riksdag, skall merkostnadsanslaget fr. o. m. budgetåret 1954/55 ej längre belastas med kostnader, som avser byggnadsarbeten för länsstyrelserna.

Byggnadsstyrelsen har till förstärkning av anslaget under nästa budgetår äskat 300 000 kr. samt föreslagit att förenämnda förteckning kompletteras med ett antal 1953 och 1954 kostnadsberäknade företag, beträffande vilka riksdagen anvisat hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden. Dessa företag liksom de för desamma anvisade anslagen och beräknade merkostnaderna ha redovisats i en i propositionen (s. 138) intagen sammanställning.

Om ifrågavarande företag intas i förteckningen skulle enligt byggnadsstyrelsens skrivelse det beräknade totala medelsbehovet för merkostnadsanslaget ändras på följande sätt i förhållande till den sammanställning, som redovisats i 1954 års statsverksproposition (bil. 27, s. 134)

Totalt medelsbehov enligt 1954 års statsverksproposition	32 681 000
Totalt medelsbehov sedan vissa byggnadsföretag för länsstyrelserna utgått ur förteckningen	26 464 000
Kostnadsökning sedan sommaren 1953 för i förteckningen redan ingående företag	170 500
Merkostnader för de företag, som nu föreslås för intagande i förteckningen	530 000

Summa kr. 27 164 500

Riksdagen har hittills beviljat 25 000 000 kr. för ändamålet. Behållningen å anslaget vid utgången av budgetåret 1954/55 är upptagen till 734 000 kr. Under innevarande budgetår har emellertid anslaget tillgodoförts 1 977 000 kr., vilka byggnadsstyrelsen tillfälligt tagit i anspråk för utbyggnaden av flygtekniska försöksanstalten. Tillgängliga medel utgör sålunda totalt 2 711 000 kr. Styrelsen räknar med ett medelsbehov av ca 2 250 000 kr. under innevarande budgetår och av 750 000 kr. under nästa budgetår. Ett tillskott till anslaget av ca 300 000 kr. skulle sålunda erfordras för nästa budgetår.

Departementschefen har ansett, att ehuru en viss överskattning av det faktiska medelsbehovet synes föreligga, det av byggnadsstyrelsen begärda tillskottet för nästa budgetår om 300 000 kr. dock är erforderligt för fullföljande av beslutade företag, samt har i frågan vidare anfört följande.

Den våren 1954 inträdda ökningen av byggnadskostnaderna medför, att den förteckning, som ligger till grund för användningen av merkostnadsanslaget, i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag bör kompletteras med ett tjugotal byggnadsföretag. Riksdagen har för samtliga dessa anvisat hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden. Företagen, som är kostnadsberäknade åren 1953 och 1954, drabbas av den redovisade kostnadsökningen helt eller delvis, d. v. s. allt efter tidpunkten för arbetenas påbörjande och byggnadstakten. Byggnadsstyrelsen räknar på grundval av kostnadsnivån sommaren 1955 med en ytterligare medelsåtgång för dessa företag av 530 000 kr., vilket belopp skulle täckas från nu ifrågakvarande anslag. För de företag, som enligt riksdagens beslut redan ingår i förteckningen, räknar styrelsen på samma grunder med en ytterligare merkostnad av 170 500 kr.

Styrelsens uppskattning beträffande det sammanlagda medelsbehovet å anslaget, 27,2 milj. kr., baserar sig på generella beräkningar, företagna med utnyttjande av framräknade kostnadsstegringsstal. Det faktiska behovet för olika företag av förstärkning från merkostnadsanslaget skiljer sig i många fall avsevärt från de sålunda beräknade beloppen. Totalt sett synes med hänsyn till det nu aktuella kostnadsläget och omfattningen av ännu ej slutförda arbeten föreligga en viss överskattning av det faktiska medelsbehovet av storleksordningen 1—1,5 milj. kr.

Utskottet. Den ursprungligen i propositionen 1948:2 intagna förteckningen över vissa byggnadsföretag, för vilka till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppstått merkostnader, har nu föreslagits skola kompletteras med ytterligare ett 20-tal företag. Det totala medelsbehovet för täckning av hittills uppkomna merkostnader har av byggnadsstyrelsen beräknats uppgå till 27,2 milj. kr., varav 25,0 milj. kr. redan tidigare anvisats av riksdagen. Med hänsyn till f. n. tillgängliga medel å anslaget samt beräknade utgifter under innevarande och nästa budgetår har styrelsen ansett en anslagsförstärkning med 300 000 kr. erforderlig. Departementschefen, som framhåller att styrelsens uppskattning av medelsbehovet baserats på vissa generella beräkningar, anser för sin del en överskattning av stor-

leken 1—1,5 milj. kr. av det totala medelsbehovet för ifrågavarande arbeten föreligga. Med hänsyn till nödvändigheten av att fullfölja redan beslutade arbeten tillstyrkes dock det av styrelsen äskade beloppet.

Utskottet, som intet har att erinra mot vad departementschefen sålunda förordat, hemställer,

att riksdagen må

I. till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.;

II. godkänna de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1956 föreslagna kompletteringarna av den förteckning som ligger till grund för användningen av ifrågavarande anslag.

Fonden för låneunderstöd

12:o) *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1955/56*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 141), som jämlikt grunderna för det mellan svenska, danska och norska regeringarna under år 1955 träffade garantiavtalet för femårsperioden 1 oktober 1955—30 september 1960 (prop. 1955:147) innebär en ökad medelsanvisning för nästa budgetår om 2,7 milj. kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1955/56* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

13:o) *Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond*. Kungl. Maj:t har (punkt 13, s. 142—147) föreslagit riksdagen att under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1956/57 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 16 801 000 kr.

I skrivelse den 29 augusti 1955 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a. lämnat följande sammanställning över de investeringsanslag, som anvisats för budgetåren 1953/54—1955/56. I sammanställningen redovisas även styrelsens äskanden för budgetåret 1956/57.

	1953/54	1954 55	1955/56	Åskanden 1956 57
	t u s e n t a l k r o n o r			
Garage- och förrådsbyggnader m. m. . .	5 000	6 000	4 300	6 200
Maskincentralförråd				
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	31 000	25 500	22 000	12 500
Flytande materiel.....	2 600	2 100	3 400	1 400
Grustag m. m.	2 000	1 000	—	2 000
Effektörråd	4 000	2 000	—	—
Väg- och vattenbyggnadsverkets dis- positionsanslag	1 500	—	—	—
Summa	46 100	36 600	29 700	22 100

Vid sidan av anslagsäskandena hemställer styrelsen om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1958/59 intill ett belopp av 18 milj. kr.

Styrelsen meddelar inledningsvis, att den vid beräkning av anslagsbehovet för budgetåret 1956/57 i princip utgått från de riktlinjer för investeringarna i förrådsfonden, som föredragande statsråd angivit i 1952 års statsverksproposition. Därutöver framhåller styrelsen, att den starka ökning av vägtrafiken, som skett under de senaste åren, ställt mycket stora krav på underhållet av vägarna. Då förrådsfonden till huvudsaklig del har att tillgodose vägunderhållets behov av maskiner och andra förnödenheter är det nödvändigt att anslagsbehovet under fonden tillgodoses och att ramen för de reglerade investeringarna ges tillräcklig storlek. Genom det av Kungl. Maj:t föreskrivna köp- och beställningsstoppet har under budgetåret 1954/55 såväl ersättnings- som nyanskaffningarna av arbetsbesparande maskiner och redskap blivit eftersatta, vilket förorsakat speciella svårigheter för underhållsverksamheten.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 143—146).

Över styrelsens framställning har utlåtande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 146).

Föredraganden erinrar inledningsvis om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina petita för förrådsfonden för nästa budgetår räknat med en medelsförbrukning av 34 milj. kr., i vad avser de ramreglerade anslagen, och för ändamålet äskat 20,1 milj. kr. i anslag. De föreslagna investeringarna avse främst ett fullföljande av tidigare godkända förnyelse- och upprustningsplaner samt därutöver anslag till grustag m. m. av 2 milj. kr. för slutförande av ett i 1952 års statsverksproposition framlagt program för beredskapslagring av vägmateriel. Föredraganden har emellertid ansett, att investeringsramen för nästa budgetår bör begränsas till totalt 31 milj. kr., vilket innebär en beskränning av styrelsens förslag beträffande de ramreglerade anslagen

med 3 milj. kr. För den vid sidan om de anslag, som innefattas i ramregleringen, föreslagna ytterligare lagringen av väglagningsmateriel har föredraganden icke ansett sig kunna tillstyrka någon medelsanvisning. Hur medelsförbrukningen beräknas komma att ungefärligen fördela sig på de olika anslagsändamålen framgår av en i propositionen på s. 146 och 147 intagen sammanställning.

Den av styrelsen föreslagna medelsförbrukningen har begränsats med 0,5 milj. kr. för garagebyggnader m. m. och med 2,8 milj. kr. för motorfordon och vägmaskiner. Anslaget till flytande materiel har däremot räknats upp med 0,3 milj. kr. i förhållande till styrelsens förslag i syfte att även under nästa budgetår bereda utrymme inom förrådsfonden för ersättningsanskaffning av båtar och mudderverk. Den av styrelsen förutsatta överföringen av ifrågavarande materiel till sjöfartsverket synes nämligen enligt föredraganden böra anstå tills prövning skett av frågan om inrättande av en särskild förrådsfond inom detta verk.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen och de beräknade reservationerna per den 30 juni 1956 ha anslagen för nästa budgetår beräknats till 16 801 000 kr.

Slutligen tillstyrkes styrelsens förslag om ett beställningsbemyndigande av högst 18 milj. kr. för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1958/59.

Utskottet. Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår föreslagna ramreglerade investeringar i förrådsfonden om sammanlagt 34 milj. kr. anses av föredraganden böra begränsas till 31 milj. kr. Sistnämnda belopp fördelar sig med 5,7 milj. kr. på garage- och förrådsbyggnader m. m., med 23,2 milj. kr. på motorfordon och vägmaskiner samt med 2,1 milj. kr. på flytande materiel. Föredragandens förslag innebär en reducering av huvudsakligen anslaget till motorfordon och vägmaskiner, medan anslaget till flytande materiel något uppräknats, då den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förutsatta överföringen av viss hithörande materiel till sjöfartsverket anses böra anstå i avvaktan på en prövning av frågan om inrättande av en förrådsfond inom nämnda verk. En av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid sidan av de ramreglerade anslagen föreslagna medelsanvisning om 2 milj. kr. för beredskapslagring av vägmateriel anser sig föredraganden icke kunna förorda.

I enlighet med vad utskottet under punkten 1 anfört tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, vilket förutsätter beviljande av anslag om tillhoppa 16 801 000 kr. Utskottet har ej heller något att erinra mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 18 milj. kr. för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1958/59.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1956/57 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Garage- och förrådsbyggnader m. m.....	5 500 000 kr.
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m.	9 600 000 »
3. Flytande materiel	1 700 000 »
4. Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsan- slag	1 000 »

Uppskjutna frågor

14:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtanden beträffande *dels* Kungl. Maj:ts under punkten 5 framlagda förslag, i vad detsamma avser Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen, *dels ock* Kungl. Maj:ts under punkten 6 framlagda förslag, i vad detsamma avser Utbyggnad av storflygplats, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 13 mars 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näsgård, Gillström, Näsström, Hesselbom, Pålsson, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Bergh, Rikard Svensson och Sunne; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, fröken Elmén, herrar Andersson i Mölndal, Widén, Johansson i Mysinge, Nihlfors, Jansson i Kalix, Hjalmarson och Andreasson;

dock att vid behandlingen av punkten 4 herr Löfroth deltagit i stället för herr Malmborg i Skövde.

Reservationer

1) vid punkten 1 (Investeringsplan för kommunikationsverken) av herrar Ragnar Bergh, Skoglund i Doverstorp och Hjalmarson, vilka i anslutning till den vid statsutskottets utlåtande nr 42 angående repetitionsövningsverksamheten under budgetåret 1956/57 m. m. vid punkten 1 fogade, med a) betecknade reservationen ansett att det stycke i utskottets yttrande, som på s. 8

börjar med »I likhet med» och på s. 9 slutar med »förbundna därmed», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser i och för sig angeläget, att den av kommunikationsverken bedrivna investeringsverksamheten uppehålls i relativt hög omfattning. Detta utesluter dock icke en temporär begränsning av verksamheten i en situation då det ur angelägenhetssynpunkt är nödvändigt att träffa ett val mellan olika utgiftsändamål.

En sådan situation inträffar, därest förordad kompromisslösning rörande krigsförbandsvisa repetitionsövningar under nästa budgetår icke skulle vinna allmän anslutning. Vid sådant förhållande böra nämligen repetitionsövningarna genomföras i vanlig ordning och härav föranledda utgiftsökningar i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag kompenseras bl. a. genom minskning av vissa av anslagen till investeringar i kommunikationsverken.

Utskottet vill understryka, att med statsbudgetens uppläggning för nästa budgetår effekten av anslagsminskningar blir densamma vare sig minskningarna ske på drift- eller kapitalbudgeten. Av de av utskottet i det följande förordade minskningarna av de av Kungl. Maj:t äskade investeringsanslagen följer emellertid — bortsett från anslagen till förvärv av billinjer vid postverket och statens järnvägar — att vissa byggnads- och anläggnings- eller därmed jämförliga arbeten vid televerket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk något fördröjas. Totalt minskar den av Kungl. Maj:t föreslagna investeringsramen vid bifall till utskottets förslag med 28 milj. kr.»

2) vid *punkten 2* (Postverkets anslagsbehov) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 70 och II: 366, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande på s. 12, som börjar med »Utskottet har» och slutar med »vara motiverat», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser liksom Kungl. Maj:t att postverkets egentliga investeringsutgifter för nästa budgetår böra begränsas. Vad departementschefen i förevarande sammanhang förordat har ej givit utskottet anledning till annan erinran än att utskottet — i enlighet med yrkande i motionerna I: 70 och II: 366 — avstyrker att det äskade anslaget av 900 000 kr. till förvärv av billinjer anvisas av riksdagen. De synpunkter, som motionärerna i denna fråga givit uttryck åt, finner sig nämligen utskottet i allt väsentligt kunna dela.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. med bifall till motionerna I: 70 och II: 366, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.»

3) vid *punkten 3* (Televerkets anslagsbehov)

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 19 börjar med »Utskottet har» och på s. 20 slutar med »förhållandena medgiva», bort ha följande lydelse:

»Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 föreslår utskottet, att anslaget till telefonstationsbyggnader m. m. upptages med 6 milj. kr. och anslaget till förrådsbyggnader m. m. med 700 000 kr., innebärande en minskning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med tillhoppa 2 milj. kr.

Av den ståndpunkt utskottet intagit följer, att utskottet icke kan tillstyrka det i motionerna I: 2 och II: 1 framförda förslaget om utökad medelsförbrukning under televerkets fond genom uppräknig av anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Telefonstationsbyggnader m. m.	6 000 000 kr.
2. Förrådsbyggnader m. m.	700 000 »
3. Inköp av fastigheter	300 000 »
4. Riks- och landskablar m. m.	61 700 000 »
5. Telefon- och telegrafstationer	76 500 000 »
6. Rundradioanläggningar	10 100 000 »
7. Radioanläggningar för kommersiell trafik	1 350 000 »
8. Radioanläggningar för luftfarten	1 070 000 »
9. Försvarsberedskap vid televerket	1 650 000 »
10. Televerkets dispositionsanslag	4 000 000 » ;

b) av herrar *Karl Andersson* och *Pålsson*;

4) vid punkten 4 (Statens järnvägars anslagsbehov)

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Hjalmarson*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 26, som börjar med »Vad departementschefen» och slutar med »särskilt uttalande», bort ha följande lydelse:

»Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 föreslår utskottet, att Kungl. Maj:ts äskanden beträffande de i utskottets hemställan under 1—14 upptagna anslagen minskas med tillhoppa 10,6 milj. kr.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Bangårdar	12 000 000	kr.
2. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	13 500 000	»
3. Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	4 500 000	»
4. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	11 300 000	»
5. Broar m. m.	500 000	»
6. Husbyggnader	8 400 000	»
7. Signalsäkerhetsanläggningar	8 100 000	»
8. Vägskyddsanläggningar	5 900 000	»
9. Telefonanläggningar m. m.	5 900 000	»
10. Anläggningar för elektrisk tågdrift	7 400 000	»
11. Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	11 300 000	»
12. Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	2 900 000	»
13. Anläggningar vid huvudverkstäder	3 600 000	»
14. Anläggningar vid förrådsavdelningen ..	500 000	»
15. Anskaffning av lok och lokomotorer ..	31 050 000	»
16. Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	17 500 000	»
17. Anskaffning av godsvagnar	47 800 000	»
18. Ombyggnad av rullande materiel	3 900 000	»
19. Garage- och verkstadsbyggnader	1 200 000	»
20. Anskaffning av bilmateriel	7 400 000	»
21. Försvarsberedskap vid statens järnvägar	3 500 000	»
22. Inventarier m. m.	7 400 000	»
23. Statens järnvägars dispositionsanslag	3 000 000	» ;

b) av herrar *Ohlon, Sundelin, Ragnar Bergh, Sunne, Skoglund* i Dovers-
torp, fröken *Elmén*, herrar *Widén, Nihlfors, Löfroth* och *Hjalmarson*, vilka
ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 70 och II: 366
samt I: 198 och II: 370, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, och
att därför

dels den del av utskottets yttrande, som på s. 25 börjar med »I motioner-
na» och på s. 26 slutar med »till 500 000 kr.», bort ha följande lydelse:

»Till förvärv av billinjer har Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskat ett
investeringsanslag av 500 000 kronor. I motionerna I: 70 och II: 366 samt
I: 198 och II: 370 har yrkats avslag på denna Kungl. Maj:ts framställning.
De synpunkter som motionärerna därvid givit uttryck åt kan utskottet i
allt väsentligt ansluta sig till. Utskottet önskar särskilt fästa uppmärksam-
heten på att för nästa budgetår förordas en icke obetydlig inskränkning av
kommunikationsverkens investeringsverksamhet i förhållande till verkssty-
relsernas förslag. I detta läge böra självfallet de medel, som ställas till statens

järnvägars förfogande, utnyttjas för att tillgodose de mest angelägna investeringsbehoven. Enligt utskottets mening utgör statsförvärv av redan existerande företag icke något sådant behov. Återhållsamhet i förevarande avseende synes så mycket mera befogad som de allmänna principerna för den statliga trafikpolitiken f. n. äro under omprövning genom en särskild kommitté. Det försämrade ekonomiska utfallet av den reguljära busstrafiken, vilket uppstått till följd av privatbilismens ständigt ökade omfattning, talar även för att den statliga expansionen på nu ifrågakvarande område bör upphöra.»

dels ock utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. med bifall till motionerna I: 70 och II: 366 samt I: 198 och II: 370, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.»

5) vid punkten 5 (Statens vattenfallsverks anslagsbehov) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 39, som börjar med »Utskottet vill», t. o. m. det stycke på s. 40, som slutar med »kunna godtaga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 föreslår utskottet, att anslagen till kraftstation vid Järkvissle, kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken, Stornorrforfs kraftstation samt distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk upptagas med resp. 17 milj., 49 milj., 27 milj. och 91 milj. kr., innebärande en minskning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med tillhoppa 14 milj. kr.

Utskottet har icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t bemyndigas att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag under innevarande budgetår disponera 8 milj. kr. för Stenungsunds ångkraftstation.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Stenungsunds ångkraftstation	33 000 000 kr.
2. Gasturbinanläggning vid Västervik	1 000 000 »
3. Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden	7 000 000 »
4. Kraftstation vid Järkvissle	17 000 000 »
5. Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation	7 500 000 »
6. Ytterligare kraftstationer i Ångermanälven	5 000 000 »

7. Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken	49 000 000	kr.
8. Stornorrfors kraftstation	27 000 000	»
9. Lån till Aktiebolaget Umeforsen	7 000 000	»
10. Ytterligare kraftstationer i Luleälven ..	10 000 000	»
11. Regleringsföretag	13 000 000	»
12. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	91 000 000	»
13. Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000 000	»
14. Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 500 000	»
15. Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	10 000 000	» .